

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4408

[Total No. of Pages : 2

[6041]-SODL-301

T.Y. B.A.

CC-2-A : COMPULSORY ENGLISH

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following : [10 × 1 = 10]

- a) What according to Jiddu Krishnamurti, is the purpose of education?
- b) What is the theme of the story 'God sees the Truth but waits'?
- c) What is greed described in 'The Phantom Luncheon'?
- d) What does the brook represent in the poem 'Have you got a brook in your little heart'?
- e) What is the moral of the story 'The Conjuror's Revenge'?
- f) How does Hardy describe the beloved's smile in the poem 'The Neutral Tones'?
- g) What does the dead man in 'Strange Meeting' want to do at the very end?
- h) Define adverb.
- i) What is note taking?
- j) What do you understand by body language?
- k) What according to the poet are considered virtuous behaviours in the poem 'The Man of Life Upright'?
- l) How many times the son disobey his father's orders?

Q2) Attempt any five out of seven from the following : [5 × 5 = 25]

- a) 'An Optimal level of stress is natural and healthy for success, productivity and effectiveness'. Discuss the statement.
- b) Which soft skills are required for adaptability?
- c) What is the importance of dialogue writing?

P.T.O.

- d) Discuss how the collective madness for money affects human behaviour.
- e) What is the theme of the story 'After Twenty Years'?
- f) Comment on the issues faced by women writers in the light of Woolf's essay 'Shakespeare's Sister'.
- g) Write a short note on the emotions displayed in Wilfred Owen's 'Strange Meeting'.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : **[5 × 5 = 25]**

- a) What is the importance of feedback?
- b) List any three guidelines for an effective telephone conversation.
- c) What is non verbal communication?
- d) Discuss the themes of memory and emotion in Thomas Hardy's 'Neutral Tones'.
- e) What does the poet mean by 'well-spent age' in 'The Man of Life Upright'?
- f) What is the central idea of the poem 'The Toys' by Patmore?
- g) Why in Woolf's view, did Elizabethan women not write poetry.

Q4) Attempt any one out of two from the following : **[1 × 10 = 10]**

- a) Compare and contrast Maslow's Theory of Hierarchy of Needs with Herzberg's Two Factor Theory of Motivation.
- b) Discuss the theme of warfare in Wilfred Owen's work.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P4409

[6041]-SODL-302

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**CC2-L/SEC3-L : Industrial & Organizational Psychology & Applied
Psychology
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one sentence. (Any ten)

[10]

- i) Which experts developed many ways to achieve industrial development.
- ii) Write a performance appraisal system.
- iii) What is job performance appraisal?
- iv) What is promotion?
- v) Who proposed the theory of goal setting?
- vi) What are the two aspects of applied psychology.
- vii) Write the full form of ICD.
- viii) What is effective teaching?
- ix) Write the definition of stress.
- x) What is self identity conflict?
- xi) Write the definition of 'Employee Recruitment'.
- xii) What is clinical psychology?

P.T.O.

Q2) Write short answers (any five).

[25]

- a) Briefly explain job analysis.
- b) Write in brief about self - efficacy theory.
- c) Explain the major areas of applied psychology.
- d) Write a short note on cognitive behavioral theory (CBT) treatment method.
- e) Write a brief on the presentation.
- f) Explain the relationship with family during adolescence.
- g) Write the stages of Human development after birth.

Q3) Answer any five of the following questions in brief.

[25]

- a) Explain the importance of psychometric tests in Employee selection.
- b) Explain the subareas of applied psychology.
- c) Write in brief about consumer psychology.
- d) Write a note on students with mental challenges.
- e) What is stress? Explain the nature of stress.
- f) Briefly write about narco test.
- g) Briefly write the importance of non - linear deterministic category.

Q4) Write a detailed answer to any one of the following.

[10]

- a) What is corruption? To eradicate corruption discuss the remedies in detail.
- b) Discuss in detail various types of physical problems related to education sector and their solution.

Total No. of Questions : 4]

P4409

[6041]-SODL-302

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**CC2-L/SEC3-L : Industrial & Organizational Psychology & Applied
Psychology
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70]

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

[10]

- i) औद्योगिक विकास साधण्याकरिता कोणत्या तज्ज्ञांनी अनेक मार्ग विकसित केले.
- ii) कार्य मूल्यांकन पद्धती लिहा.
- iii) कार्य निष्पादन मूल्यांकन म्हणजे काय?
- iv) पदोन्नती म्हणजे काय?
- v) ध्येय ठरविणे सिद्धांत कोणी मांडला?
- vi) उपयोजित मानसशास्त्राच्या दोन बाजू कोणत्या?
- vii) आय.सी.डी. चे पूर्ण रूप लिहा.
- viii) प्रभावी अध्यापन म्हणजे काय?
- ix) तणावाची व्याख्या लिहा.
- x) स्व ओळख संघर्ष म्हणजे काय?
- xi) 'कर्मचारी भरती' ची व्याख्या लिहा.
- xii) चिकित्सा मानसशास्त्र म्हणजे काय?

प्र.2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) कार्य विश्लेषण थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) स्व-सामर्थ्य सिद्धांता विषयी थोडक्यात लिहा.
- क) उपयोजित मानसशास्त्राची प्रमुख क्षेत्रे स्पष्ट करा.
- ड) बोधनिक वर्तनोपचार उपचारतंत्र (CBT) उपचार पद्धतीवर थोडक्यात टिप लिहा.
- इ) सादरीकरण यावर थोडक्यात लिहा.
- फ) पौगंडावस्थेत कुटुंबियांशी असलेले संबंध स्पष्ट करा.
- य) जन्मापश्चात मानवी विकासाच्या अवस्था लिहा.

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) कर्मचारी निवड करीता मनोमापन चाचण्यांचे महत्त्व सांगा.
- ब) उपयोजित मानसशास्त्राची उपक्षेत्रे स्पष्ट करा.
- क) ग्राहक मानसशास्त्र विषयी थोडक्यात लिहा.
- ड) मानसिक आव्हाने असलेले विद्यार्थी यावर टिप लिहा.
- इ) तणाव म्हणजे काय? तणावाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- फ) नारको चाचणी विषयी थोडक्यात लिहा.
- य) आलेखीय पदनिश्चयन श्रेणीचे महत्त्व थोडक्यात लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[10]

- अ) भ्रष्टाचार म्हणजे काय? भ्रष्टाचार निर्मुलनाकरीता उपयोजनांची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) शिक्षण क्षेत्राशी संबंधित असलेल्या विविध प्रकारच्या भौतिक समस्या आणि त्यावर उपाय यावर सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4470

[Total No. of Pages : 3

[6041]-SODL-304
T.Y. B.A.
MATHEMATICS
CC2-N2 : Real Analysis
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any **TEN** of the following :

[10]

- a) Write a contrapositive statement of "Every convergent sequence is bounded".
- b) Express the following statement using quantifiers :

$$\lim_{x \rightarrow 2} x^5 = 32$$

- c) Using $\epsilon - N$ definition of limit of a sequence, prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n^3} = 0$.

- d) Test the convergence of $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{2n+1}{n+9}$.

- e) Define conditional convergence of the series of real numbers.

- f) Find $\limsup$ of the sequence $\left\{ \frac{1}{n!} \right\}_{n=1}^{\infty}$.

- g) Show that every singleton set is of measure zero.

- h) If $f(x) = x$, $0 \leq x \leq 1$ and $\sigma = \left\{ 0, \frac{1}{2}, 1 \right\}$ is a subdivision of $[0, 1]$ then find $L[f; \sigma]$.

P.T.O.

- i) True or False? The function $f(x) = x, x \in [a, b]$ is Riemann not integrable.
- j) Test for convergence the following improper integral : $\int_1^{\infty} \frac{1}{x^5} dx$
- k) Define pointwise convergence of sequence of real functions.
- l) By using the integral test prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2}$ is convergent.

Q2) Attempt any **FIVE** of the following :

[25]

- a) Define domain and range of a function. If $f(x) = \frac{1}{x-5}$ then find domain and range of f .
- b) For any three sets X, Y, Z , prove that $X \setminus (Y \cup Z) = (X \setminus Y) \cap (X \setminus Z)$.
- c) If $f(x) = 10x + 5$ and $g(x) = \cos x$ then prove that f is a bijection and g is neither one to one nor on to.
- d) If $\{s_n\}_{n=1}^{\infty}$ sequence of real numbers and $c \in \mathbb{R}$ such that $\lim_{n \rightarrow \infty} s_n = L$ then prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} (cs_n) = cL$.
- e) Prove that every Cauchy sequence of real numbers is convergent.
- f) Prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(n+1)}$ is convergent.
- g) Test the convergence of the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{5}{4+3^n}$.

Q3) Attempt any **FIVE** of the following :

[25]

- a) Prove that any countable subset of real numbers is of measure zero.
- b) Consider $f(x) = x^2, (0 \leq x \leq 1)$ and a subdivision $\sigma_n = \left\{0, \frac{1}{n}, \frac{2}{n}, \dots, \frac{n}{n}\right\}$ of $[0, 1]$. Find $\lim_{n \rightarrow \infty} L[f; \sigma_n]$.

- c) If $f \in \mathcal{R}[a, b]$ and $\lambda \in \mathbb{R}$ then prove that $\lambda f \in \mathcal{R}[a, b]$ and $\int_a^b \lambda f = \lambda \int_a^b f$.
- d) If $0 \leq x \leq 1$ then prove that $\frac{1}{3\sqrt{2}} \leq \int_0^1 \frac{x^2}{\sqrt{1+x}} dx \leq \frac{1}{3}$.
- e) Show that the integral $\int_0^1 \frac{1}{\sqrt{1+x}} dx$ is convergent.
- f) Prove that the improper integral $\int_a^b \frac{dx}{(x-a)^\mu}$ converges if and only if $\mu < 1$.
- g) Let $f_n(x) = \frac{x^n}{1+x^n}$, ($0 \leq x \leq 1$) then prove that $f_n(x)$ converges uniformly on $[0, 1/2]$.

Q4) Attempt any **ONE** of the following : **[10]**

- a) Define the class l^2 of sequences. State and prove the Minkowski's inequality.
- b) State and prove Weierstrass M-test for uniform convergence of the series of functions.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4434

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-305

T.Y. B.A.

CC-2-G : INDIAN ECONOMIC DEVELOPMENT

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words (Any ten) :

[10]

- a) Define Greenhouse Effect.
- b) What is mean by Human Development Index.
- c) Define the Economic Development.
- d) Define Industrialisation.
- e) What is mean by Planning?
- f) State the full form of NITI Aayog.
- g) What is Sustainable development?
- h) Define the Economic Environment
- i) What are the three factors of Economic Development?
- j) What are Natural Resources?
- k) What is mean by Physical Capital?
- l) Comment on Indian Economic Development.

Q2) Write the answer of the following questions in 100 words (Any five) :[25]

- a) Explain the importance of Economic Planning in India.
- b) Describe the difference between Planning Commission and NITI Ayog.
- c) Explain in detail the characteristics of Developed Countries.

P.T.O.

- d) State the effect of Global Warming.
- e) State the indicators of Economic Development.
- f) Describe the need for Economic Planning.
- g) Explain the National Conservation Strategy (1992) Highlights.

Q3) Write short Notes (Any five) :

[25]

- a) Need and Importance of Economic Development.
- b) Vicious Circle of Poverty
- c) Features of Economic Planning.
- d) Structure of NITI Ayog.
- e) Sustainable Development Goals
- f) Multidimensional Poverty.
- g) Gender Development Index.

Q4) Explain in detail the answer of the following questions in 250 words (Any one) :

[10]

- a) Describe the Political constraints in the Development process.
- b) Describe the meaning and importance of Sustainable Development Goals.

Total No. of Questions : 4]

P-4434

[6041]-SODL-305

T.Y. B.A.

CC-2-G : INDIAN ECONOMIC DEVELOPMENT

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास /

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) [10]

- अ) हरितगृह परिणाम म्हणजे काय ?
- ब) मानव विकास निर्देशांकाची व्याख्या करा.
- क) आर्थिक विकासाची व्याख्या द्या.
- ड) औद्योगिकीकरणाची व्याख्या सांगा.
- इ) नियोजन म्हणजे काय ?
- फ) NITI आयोग पूर्ण रूप लिहा.
- य) शाश्वत विकासाची व्याख्या करा.
- र) आर्थिक पर्यावरणाची व्याख्या द्या.
- ल) आर्थिक विकासाचे तीन घटक कोणते आहेत ?
- व) नैसर्गिक संसाधने म्हणजे काय ?
- श) भौतिक भांडवल म्हणजे काय ?
- ष) भारताच्या आर्थिक विकासावर भाष्य करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही पाच) [25]

- अ) आर्थिक नियोजनाची गरज स्पष्ट करा.
- ब) नियोजन आयोग आणि नीती (NITI) आयोग यांच्यातील फरक सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) विकसित देशांची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.

- ड) जागतिक तापमान वाढीचे परिणाम स्पष्ट करा.
- इ) आर्थिक विकासाचे निर्देशक सांगा.
- फ) आर्थिक नियोजनाची गरज स्पष्ट करा.
- य) राष्ट्रीय संवर्धन धोरणातील (1992) ठळक मुद्दे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) आर्थिक विकासाची गरज आणि महत्त्व.
- ब) दारिद्र्याचे दृष्टचक्र
- क) आर्थिक नियोजनाची वैशिष्ट्ये
- ड) नीती (NITI) आयोगाची संरचना
- इ) शाश्वत विकासाची उद्दिष्टे
- फ) बहुआयामी (Multidimensional) दारिद्र्य
- य) लिंग विकास निर्देशांक

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 250 शब्दात सविस्तर सांगा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) आर्थिक विकास प्रक्रियेतील राजकीय अडथळे सविस्तरपणे विषद करा.
- ब) शाश्वत विकासाच्या उद्दिष्टांचे महत्त्व आणि अर्थ विषद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4435

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-306

T.Y. B.A.

HISTORY

**CC-2.E : Indian National Movement and India After
Independence 1885-1991**

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten questions out of twelve from the following :

[10]

- a) What is Nationalism?
- b) Who founded Hindustan Socialist Republican Association?
- c) What is Satyagraha?
- d) Name any two leaders of underground movement?
- e) What is communalism?
- f) State the meaning of Ryotwari system.
- g) What is meant by operation polo?
- h) Which was the largest princely state in India in terms of territorial expansion?
- i) Define the term Fascism.
- j) What is meant by Third World?
- k) What was the intention of Hindu Code Bill?
- l) State the meaning of liberalisation?

P.T.O.

Q2) Attempt any five questions out of seven from the following : **[25]**

- a) State the characteristics of moderate nationalists.
- b) State the provisions of cabinet mission.
- c) State the importance of peasant movement in India.
- d) Write a short note on Goa liberation movement.
- e) State the objectives of Non-Alignment movement.
- f) Write a short note on India's space research program.
- g) Write the causes of nationalization of banks in India.

Q3) Attempt any five questions out of seven from the following : **[25]**

- a) Explain the importance of revolutionary movements.
- b) State the program of Non-cooperation movement.
- c) Write any five causes of partition of India.
- d) Write a note on All India Trade Union Congress.
- e) State the salient characteristics of Indian Constitution.
- f) Write a short note on Indo-China relation.
- g) Explain the background of emergency in India.

Q4) Attempt any one question out of two from the following : **[10]**

- a) Explain the causes and importance of Civil Disobedience Movement.
- b) Discuss the consequences of globalisation.

Total No. of Questions : 4]

P-4435

[6041]-SODL-306

T.Y. B.A.

HISTORY

CC-2.E : Indian National Movement and India After
Independence 1885-1991

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील बारा पैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) राष्ट्रवाद म्हणजे काय?
- ब) हिंदुस्थान सोशलिस्ट रिपब्लिकन असोसिएशनची स्थापना कुणी केली?
- क) सत्याग्रह म्हणजे काय?
- ड) भूमिगत चळवळीतील कोणत्याही दोन नेत्यांची नावे सांगा.
- इ) जमातवाद म्हणजे काय?
- फ) रयतवारी पद्धतीचा अर्थ सांगा.
- य) ऑपरेशन पोलो म्हणजे काय?
- र) प्रादेशिक विस्ताराच्या दृष्टीने भारतातील सर्वात मोठे संस्थान कोणते होते?
- ल) फॅसिस्टवाद या संकल्पनेची व्याख्या करा?
- व) तिसरे जग म्हणजे काय?
- श) हिंदू कोर्ड बिलाचा उद्देश काय होता?
- ष) उदारीकरणाचा अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) खालील सात पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) मवाळ राष्ट्रवाद्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) त्रिमंत्री योजनेच्या तरतुदी सांगा.
- क) भारतातील शेतकरी चळवळीचे महत्त्व सांगा.
- ड) गोवा मुक्ती चळवळ यावर थोडक्यात टीप लिहा.
- इ) अलिप्त राष्ट्रगट चळवळीची उद्दीष्ट्ये सांगा.
- फ) भारताच्या अंतराल संशोधन कार्यक्रमावर टीप लिहा.
- य) भारतातील बँकांच्या राष्ट्रीयीकरणाची कारणे लिहा.

प्रश्न 3) खालील सात पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) क्रांतीकारी चळवळीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) असहकार चळवळीचा कार्यक्रम सांगा.
- क) भारताच्या फाळणीची कोणतीही पाच कारणे लिहा.
- ड) ऑल इंडिया ट्रेड युनियन काँग्रेस यावर टीप लिहा.
- इ) भारतीय संविधानाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
- फ) भारत चीन संबंधांवर थोडक्यात टीप लिहा.
- य) भारतातील आणखिबाणीची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) सविनय कायदेभंग चळवळीची कारणे आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) जागतिकीकरणाच्या परिणामांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4471

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-307

T.Y. B.A.

EDUCATION

**CC - 2 - M : Teaching Learning Process and Educational Psychology
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer in one sentence (any ten) :

[10]

- a) Write the two Dimensions of Individual Difference.
- b) What is Globalization?
- c) What is 'Autonomy'?
- d) Write the full form of 'AICTE'.
- e) Write the types of Discussion method.
- f) What is mean by sensation?
- g) What are main types of research?
- h) What is 'Growth'?
- i) Who coined the term of Mind Map?
- j) Write any one definition of learning.
- k) What is development?
- l) In which subject is Dramatization method mainly used.

P.T.O.

Q2) Write the answer in short (any five) : **[25]**

- a) Write the Nature of learning process.
- b) Write the characteristics of creativity.
- c) Explain the concept of Social Heredity.
- d) Write any five characteristics of Adolescence Child.
- e) Write the factors that influence personality?
- f) Write the Nature of Action Research.
- g) Write the reason's for individual difference.

Q3) Write the following answers in short (any five) : **[25]**

- a) Write any two problem facing Higher Education.
- b) Write any five Educational Importance of Adolescence Child.
- c) Write the difference between growth and development.
- d) Write the internal components of comprehension / perception.
- e) Write the importance of classical conditioning method.
- f) Write the concept of formation.
- g) Write the educational importance of primary mental process.

Q4) Write the answer of question in detail (any one) : **[10]**

- a) Describe the factors that affect learning.
- b) Explain the role of school in personality development with examples.

Total No. of Questions : 4]

P-4471

[6041]-SODL-307

T.Y. B.A.

EDUCATION

CC - 2 - M : Teaching Learning Process and Educational Psychology

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे उत्तर एका वाक्यात लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

अ) वैयक्तिक फरकाच्या दोन आयामांची नावे लिहा.

ब) जागतिकीकरण म्हणजे काय?

क) स्वायत्ता म्हणजे काय?

ड) 'AICTE' चे पूर्ण रूप लिहा.

इ) चर्चा पद्धतीचे प्रकार लिहा.

फ) संवेदना म्हणजे काय?

य) संशोधनाचे प्रमुख प्रकार लिहा.

र) वाढ म्हणजे काय?

ल) मनाचा नकाशा ही संज्ञा कोणी तयार केली?

व) अध्ययनाची कोणतीही एक व्याख्या लिहा.

श) विकास म्हणजे काय?

ष) नाटयीकरण पद्धत मुख्यतः कोणत्या विषयासाठी वापरण्यात येते.

- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. (कोणतेही पाच) [25]
- अ) अध्ययन प्रक्रीयेचे स्वरूप लिहा.
 - ब) सर्जनशीलतेचे वैशिष्ट्ये लिहा.
 - क) सामाजिक अनुवंशिकता संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ड) कुमारवस्था (पौगंडावस्था) चे कोणतेही पाच वैशिष्ट्ये लिहा.
 - इ) व्यक्तिमत्त्वावर प्रभाव टाकणारे घटक लिहा.
 - फ) कृती संशोधनाचे स्वरूप लिहा.
 - य) वैयक्तिक व्यक्तिभेदाची कारणे लिहा.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. (कोणतेही पाच) [25]
- अ) उच्च शिक्षणासमोरील कोणत्याही दोन समस्या लिहा.
 - ब) कुमारवस्था (पौगंडावस्था) मुलांची कोणतेही पाच शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
 - क) फरक स्पष्ट करा – वाढ व विकास.
 - ड) अवबोधाचे अंतर्गत घटक लिहा.
 - इ) अभिजात अभिसंधान पद्धतीचे महत्त्व लिहा.
 - फ) संकल्पना निर्मिती ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - य) प्राथमिक मानसिक प्रक्रियेचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. (कोणतेही एक) [10]
- अ) अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
 - ब) व्यक्तिमत्त्व विकासात शाळेची भूमिका उदाहरणासह स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4449

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-308

T.Y. B.A.

CC - 2J : PUBLIC ADMINISTRATION

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- a) When did Right to Information come in Existence.
- b) What does the 'S' in POSTCARB stand for?
- c) When was the first Administrative Reforms Commission Constituted?
- d) Which term was used by Luther Gulik to describe the Scope of Public Administration.
- e) When did the new Public Administration rise.
- f) Write Name any two thinkers who formulated Public Administration.
- g) From which language the English word Governance is derived.
- h) What is Spoil System?
- i) What is bureaucracy?
- j) State the two characteristics of Governance.
- k) What is civil servant.
- l) What is Habeas Corpus?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Explain the importance of Public Administration.
- b) Explain the evolution of New Public Administration.
- c) State the types of Governance.
- d) Explain the advantage of Public private sector partnership.
- e) Explain the control of legislature.
- f) What is Gender Budgeting?
- g) State the Advantages of promotion.

Q3) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Explain the Goal of New Public Administration.
- b) State the types of administrative reforms.
- c) Explain the scope of Public Administration.
- d) State the types of Budget.
- e) Explain the required qualifications for Recruitment.
- f) Explain the types of training.
- g) Explain the behavioral approach.

Q4) Attempt any one out of two of the following :

[10]

- a) What is Public Administration? Explain the various approaches to the study of Public Administration.
- b) What is Budget? Explain the process of Budgeting in India.

Total No. of Questions : 4]

P-4449

[6041]-SODL-308

T.Y. B.A.

CC - 2J : PUBLIC ADMINISTRATION

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही 10 प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) माहितीचा अधिकार केव्हा अस्तित्वात आला.
ब) 'पोस्ट कार्ब' मधील 'एस' कशाचा निर्देश करते.
क) पहिला प्रशासकीय सुधारणा आयोग कधी स्थापन झाला.
ड) ल्युथर ग्युलिक यांनी लोकप्रशासनाची व्याप्ती सांगताना कोणत्या शब्दाचा प्रयोग केला.
इ) नवलोक प्रशासनाचा उदय कधी झाला.
फ) लोकप्रशासनाची मांडणी केलेल्या कोणत्याही दोन विचारवंतांची नावे लिहा.
य) 'गव्हर्नर्स' हा इंग्रजी शब्द कोणत्या भाषेपासून तयार झाला.
र) लूट पद्धत म्हणजे काय?
ल) नोकरशाही म्हणजे काय?
व) शासन व्यवहाराची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
श) सनदी सेवक म्हणजे काय?
ष) बंदी प्रत्यक्षी करण म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) लोक प्रशासनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) नव लोकप्रशासनाची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
- क) शासन व्यवहाराचे प्रकार सांगा.
- ड) सार्वजनिक खाजगी क्षेत्र भागीदारीचे फायदे स्पष्ट करा.
- इ) विधिमंडळाचे नियंत्रण स्पष्ट करा.
- फ) लिंगभाव अर्थसंकल्प म्हणजे काय?
- य) बढतीचे फायदे सांगा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) नव लोकप्रशासनाची ध्येय स्पष्ट करा.
- ब) प्रशासकीय सुधारणांचे प्रकार सांगा.
- क) लोकप्रशासनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ड) अंदाज पत्रकाचे प्रकार सांगा.
- इ) भरतीसाठीची आवश्यक पात्रता स्पष्ट करा.
- फ) प्रशिक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- य) वर्तनवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) लोकप्रशासन म्हणजे काय? लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचे विविध दृष्टिकोन विशद करा.
- ब) अंदाज पत्रक म्हणजे काय? भारतातील अंदाजपत्रकाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P4410

[6041]-SODL-309

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC - 2 - H : Local Self Government in Maharashtra
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- a) What does the 11th schedule relate to?
- b) What does the 12th schedule relate to?
- c) When was 73rd constitution Amendment?
- d) When does the 74th Amendment relate to?
- e) Write the name of Rural Local Self Government?
- f) What is the tenure of the post of mayor.
- g) What is the main condition for establishing Nagarpanchayat.
- h) State the means of production of municipal council.
- i) Who is the Administrative head of grampanchayat?
- j) What is the tenure of zilla parishad?
- k) Who is the head of panchayat samiti.
- l) What is the tenure of the municipal council.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) Write the characteristics of Vasant Rao Naik committee.
- b) Briefly write the functions of municipal council structure.
- c) Write function of state election commission
- d) Write the functions of zilla parishad.
- e) Write the functions of Block development officer.
- f) Explain state finance commission.
- g) State functions of Grampanchayat.

Q3) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) Briefly write state finance commission?
- b) Write the functions of mayor?
- c) State the functions and powers of mayor?
- d) State the structure and powers of grampanchayat.
- e) Explain the panchayat Raj system of Governance during the British period?
- f) Write down the financial challenges faced by local self Government.
- g) Write the provisions of the 73rd Amendment.

Q4) Attempt any one of two from the following. **[10]**

- a) Write the detail the recommendation of the P.B. Patil Committee.
- b) State the structure of zilla parishad and explain its powers & functions.

* * *

Total No. of Questions : 4]

P4410

[6041]-SODL-309

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC - 2 - H : Local Self Government in Maharashtra

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांचे उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) अकरावे परिशिष्ट कशाशी संबंधित आहे?
- ब) 12 वे परिशिष्ट कशाशी संबंधित आहे?
- क) 73 वि घटना दुरुस्ती केंव्हा झाली?
- ड) 74 वि घटना दुरुस्ती कशाशी संबंधित आहे?
- इ) ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नावे लिहा.
- फ) महापौर पदाचा कार्यकाल किती आहे.
- य) नगरपंचायत स्थापनेची मुख्य अट काय सांगा?
- र) नगरपरीषदेचे उत्पन्नाचे साधने सांगा.
- ल) ग्रामपंचायतीचा प्रशासकीय प्रमुख कोण असतो?
- व) जिल्हा परिषदेचा कार्यकाल किती आहे?
- त) पंचायत समितीचा प्रमुख कोण असतो?
- थ) महाराष्ट्रातील नगरपरीषदेचा कार्यकाल किती आहे?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) वसंतराव नाईक समितीचे वैशिष्ट्य लिहा.
- ब) नगरपालीकेची रचना सांगून थोडक्यात कार्ये लिहा.
- क) राज्य निवडणुक आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) जिल्हा परीषदेचे कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) गटविकास अधिकाऱ्याचे कार्ये स्पष्ट करा.
- फ) राज्य वित्त आयोग स्पष्ट करा.
- य) ग्रामपंचायतीचे कार्ये सांगा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) राज्य वित्त आयोग थोडक्यात लिहा.
- ब) महापौर यांचे कार्ये सांगा.
- क) नगराध्यक्ष यांचे कार्ये व अधिकार सांगा.
- ड) ग्रामपंचायत रचना व अधिकार सांगा.
- इ) ब्रिटीशकालीन पंचायत राज स्पष्ट करा.
- फ) स्थानिक स्वराज्य संस्थेसमोरील आर्थिक आव्हाने लिहा.
- य) 73 व्या घटना दुरुस्तीच्या तरतुदी लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) पी. बि. पाटील समितीच्या शिफारशी सविस्तर लिहा.
- ब) जिल्हा परीषदेची रचना सांगून अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P4441

[6041]-SODL-310

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC2-N1 : Group Theory and Ring Theory
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.

Q1) Attempt any TEN of the following.

[10]

- a) Prove that identity is unique in a group.
- b) Is $(\mathbb{Z}_5, +)$ a cyclic group? Justify.
- c) Define a simple group.
- d) Show that the Klein's four group is isomorphic to $(\mathbb{Z}/8\mathbb{Z})^*$.
- e) Let $(1,4,5,6)$ and $(2,1,5)$ be two cycles in S_6 . Find $(1,4,5,6)(2,1,5)$.
- f) Define kernel of a homomorphism of groups.
- g) Find characteristic of the ring $\mathbb{Z}_3 \times \mathbb{Z}_4$.
- h) Give an example of an integral domain that is not a field.
- i) Is $\phi: \mathbb{Z}_5 \rightarrow \mathbb{Z}_{10}, \phi(x) = 5x$ a ring homomorphism?
- j) Write all associates 3 in $\mathbb{Z}[i]$.
- k) Is $\frac{\mathbb{Z}[x]}{\langle x-3 \rangle}$ a field? Justify.
- l) Find $(x^3 + 2x^2 + 5)(3x^2 + 2x)$ in $\mathbb{Z}_7$.

Q2) Attempt any Five of the following.

[25]

- a) Prove that any subgroup of a cyclic group is cyclic.
- b) State and prove Cayley's Theorem.
- c) Find all subgroups of $\mathbb{Z}_{18}$. Which of them are normal subgroups?

P.T.O.

- d) Prove that for $n \geq 2$, the collection of all even permutations of $\{1, 2, \dots, n\}$ forms a subgroup of the symmetric group S_n .
- e) Show that $\mathbb{Z}_3 \times \mathbb{Z}_3$ is not cyclic.
- f) Prove that a subgroup N of G is a normal subgroup of G if and only if every left coset of N in G is a right coset of N in G .
- g) State and prove first isomorphism theorem for groups.

Q3) Attempt any FIVE of the following. **[25]**

- a) If N is an ideal of a commutative ring R with unity, then prove that R/N is an integral domain if and only if N is a prime ideal.
- b) Prove that every finite integral domain is a field. Is every integral domain a field? Justify.
- c) With usual notation, find $q(x)$ and $r(x)$, when $f(x) = x^6 + 3x^5 + 4x^2 - 3x + 2$ is divided by $g(x) = x^2 + 3x - 3$ in $\mathbb{Q}[x]$.
- d) Let R be a commutative ring and let $a \in R$. Show that $I_a = \{x \in R \mid ax = 0\}$ is an ideal of R .
- e) If R is a ring with unity and N is an ideal of R containing a unit then prove that $N = R$.
- f) Prove that ring homomorphism $\phi: R \rightarrow S$ is one-one if and only if $\text{Ker}(\phi) = \{0\}$.
- g) Prove that every PID is UFD.

Q4) Attempt any ONE of the following. **[10]**

- a) State Lagrange theorem for finite groups. Is the converse of Lagrange's theorem true? Justify your answer.
- b) For a Euclidean domain D with a Euclidean norm u , prove that $v(1)$ is minimal among all $v(a)$ for a non-zero $a \in D$, and $u \in D$ is a unit if and only if $v(u) = v(1)$.

[6041]-SODL-311

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC2-B : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्य

प्रकार : प्रवासवर्णन आणि कविता

(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) परीक्षण म्हणजे काय?
- ब) अग्रलेख म्हणजे काय?
- क) महाराष्ट्रात मुद्रणाला केव्हा सुरुवात झाली?
- ड) प्रवासवर्णन म्हणजे काय?
- इ) सदरलेखन म्हणजे काय?
- फ) आपल्या देशाची राज्यघटना केव्हा अस्तित्वात आली?
- य) भाषा संचालनालयाची स्थापना केव्हा झाली?
- र) काव्यानुभव म्हणजे काय?
- ल) शाहिरी काव्याची सुरुवात केव्हा झाली?
- व) कवी सौमित्र यांच्या कवितेतून कोणती जाणीव व्यक्त होते?
- श) कवी नीतीन भरत वाद्य यांच्या काव्यसंग्रहाची नावे लिहा?
- ष) संतोष पद्माकर पवार यांच्या कविता संग्रहाची नावे लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [25]

- अ) राज्य मराठी विकास संस्थेच्या स्थापनेमागील उद्दिष्ट्ये लिहा.
- ब) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनातून येणाऱ्या गोटुलंका परिचय तुमच्या शब्दांत करून द्या.
- क) प्रवासवर्णनामागील प्रेरणा स्पष्ट करा.
- ड) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनातून येणारी आदिवासी समाजातील अंधश्रद्धा सांगा.
- इ) मराठी राजभाषा अधिनियमाविषयी माहिती सांगा.
- फ) कवितेची वैशिष्ट्ये कोणती ते स्पष्ट करा.
- य) 'हायकू' या काव्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [25]

- अ) परीक्षण हे सांस्कृतिक आदानप्रदानाच्या दृष्टीने का महत्त्वाचे असते, ते थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) प्रवासवर्णनाचे स्वरूप थोडक्यात विशद करा.
- क) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनातून आदिवासी संस्कृतीचे दर्शन कशाप्रकारे घडते, ते थोडक्यात लिहा.
- ड) भाषेचे दैनंदिन व्यवहारातील महत्त्व विशद करा.
- इ) कवितेची वाटचाल तुमच्या शब्दात लिहा.
- फ) मराठी राजभाषाविषयक धोरणामध्ये कोणत्या बाबींचा समावेश होतो.
- य) कवितेचे स्वरूप तुमच्या शब्दात विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) अग्रलेखाचे महत्त्व तुमच्या शब्दांत स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) 'तीन मुलांचे चार दिवस' कथानक स्पष्ट करा.

[6041]-SODL-312

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

CC2-C : कथेतर विधाएँ, गज़ल विधा और पत्राचार
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए :

[10]

- अ) गज़ल की व्याख्या लिखिए।
- ब) अमृत के स्रोत किसकी रचना है?
- क) 'अज्ञेय' की रचनाओं के नाम लिखिए।
- ड) अमृतलाल नागर का जन्म कब हुआ?
- इ) 'पीपल' रेखाचित्र के लेखक कौन हैं?
- फ) गज़ल के प्रमुख प्रकार लिखिए।
- य) सरकारी पत्र की कोई भी एक विशेषता लिखिए।
- र) कृष्णा सोबती के किसी भी एक रचना का नाम लिखिए।
- ल) 'डबली बाबू' किसकी रचना है?
- व) 'प्रेमचंद: एक स्मरण' किसकी रचना है?
- श) 'त्यागमूर्ति निराला' किसकी रचना है?
- ष) पत्र लेखन की कोई भी एक विशेषता लिखिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [25]

- अ) 'निराला' का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- ब) संस्मरण का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- क) 'प्रेमचंद: एक स्मरण' संस्मरण का परिचय दीजिए।
- ड) 'हम हशमत' संस्मरण के मियाँ नसरुद्दीन का चरित्र-चित्रण कीजिए।
- इ) शिवपूजन सहाय ने निराला की कौनसी विशेषताओं पर प्रकाश डाला है?
- फ) वार्ता लेखन का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- य) सभा इतिवृत्तांत लेखन का महत्व स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [25]

- अ) गज़ल का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ब) गज़ल की व्याख्या बताते हुए गज़ल का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- क) गज़ल के प्रकारों पर प्रकाश डालिए।
- ड) दुष्यंत कुमार की भाषा की विशेषताएँ लिखिए।
- इ) गज़ल साहित्य पर अपने विचार स्पष्ट कीजिए।
- फ) अर्धसरकारी पत्र का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- य) कार्यालयीन ज्ञापन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [10]

- अ) गज़ल की व्याख्या बताकर गज़ल का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- ब) सरकारी पत्र की विशेषताएँ बताकर सरकारी पत्रों के प्रकारों पर प्रकाश डालिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P4412

[6041]-SODL-313

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC- 4-K : Generic Elective Humanities
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10×1=10]

- a) What is social Innovation.
- b) What is start up?
- c) List various browsers?
- d) Which Article of Indian Constitution provides for the fundamental right to equality?
- e) What is social exclusion?
- f) How many fundamental duties are there in Indian constitution at present?
- g) What is a social problem?
- h) Which Articles of the Indian Constitution provides for the fundamental right to freedom of religion?
- i) List various search engines.
- j) What is social pathology?
- k) What is juvenile delinquency?
- l) State the meaning of social justice.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) What is Digital Literacy?
- b) What are the Fundamental Right?
- c) List various data formats are available in Excel?
- d) What is the use of internet?
- e) How to prepare business plan and raising funding for project?
- f) Explain the advantages and dis-advantages of Social Media.
- g) What is social Entrepreneurship? Explain its functions.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) What are the uses of Header and footer in MS Word?
- b) Explain the panchayat Raj system.
- c) What are the causes of indebtedness among tribals?
- d) Describe the importance of digital literacy.
- e) State the information about social justice.
- f) Discuss the right to freedom given in the Indian constitution.
- g) What do you think is the impact of social innovation on society?

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[1×10=10]

- a) Explain the steps involved in editing and formatting text in MS word.
- b) Examine the problems faced by tribles in India.

Total No. of Questions : 4]

P4412

[6041]-SODL-313

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC- 4-K : Generic Elective Humanities

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील बारा पैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10×1=10]

- अ) सामाजिक नवोपक्रम म्हणजे काय?
- ब) स्टार्ट अप म्हणजे काय?
- क) विविध ब्राउझरची यादी करा?
- ड) भारतीय संविधानामध्ये धार्मिक स्वातंत्र्याचा मुलभूत अधिकार कोणत्या कलमांमध्ये दिलेला आहे?
- इ) सामाजिक वर्जितता म्हणजे काय?
- फ) सध्या भारतीय संविधानामध्ये एकूण किती मुलभूत कर्तव्ये आहेत?
- य) सामाजिक समस्या म्हणजे काय?
- र) भारतीय संविधानामध्ये धार्मिक स्वातंत्र्याचा मुलभूत अधिकार कोणत्या कलमांमध्ये दिलेला आहे.
- ल) विविध शोध इंजिनांची यादी करा?
- व) सामाजिक रोगनिदानशास्त्र म्हणजे काय?
- त) बाल-अपचारिता म्हणजे काय?
- थ) सामाजिक न्यायाचा अर्थ सांगा.

प्र.2) खालील सात पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) डिजिटल साक्षरता म्हणजे काय?
- ब) मुलभूत अधिकार काय आहेत?
- क) एक्सेलमध्ये विविध डेटा फॉर्मॅट उपलब्ध आहेत याची यादी करा?
- ड) इंटरनेटचा उपयोग काय?
- इ) व्यवसाय योजना कशी तयार करावी आणि प्रकल्पांसाठी निधी कसा उभारावा?
- फ) सोशल मिडियाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
- य) सामाजिक उद्योजकता म्हणजे काय? त्याची कार्ये स्पष्ट करा?

प्र.3) खालील सात पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) MS Word मध्ये Header आणि Footer चे उपयोग काय आहेत?
- ब) पंचायतराज व्यवस्था स्पष्ट करा?
- क) आदिवासींमध्ये कर्जबाजारीपणाची कारणे काय आहेत?
- ड) डिजिटल साक्षरतेचे महत्व वर्णन करा.
- इ) सामाजिक न्यायाची माहिती सांगा.
- फ) भारतीय संविधानाने दिलेल्या स्वातंत्र्याच्या अधिकाराची चर्चा करा?
- य) सामाजिक नवउपक्रमाचा समाजावर काय परिणाम होतो असे तुम्हाला वाहते?

प्र.4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[1×10=10]

- अ) MS word मध्ये मजकुर संपादित आणि स्वरूपित करण्याच्या चरणांचे स्पष्टीकरण करा.
- ब) भारतातील आदिवासींना भेडसवणाऱ्या समस्यांचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4413

[Total No. of Pages : 2

[6041]-SODL-314

T.Y. B.A.

ENGLISH

**SEC-3-A: Enhancing Employability Skills
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate marks.*

Q1) Attempt any **ten** out of **twelve** from the following : **[10 × 1 = 10]**

- a) _____ is written in verse form which consists of both rhyme and rhythm.
- b) What type of translation is often referred to as sense for sense translation?
- c) Define 'Literary Devices'.
- d) What is person's resume?
- e) What is Suo Moto?
- f) Define 'agenda'.
- g) What is 'communication'?
- h) What helps the speaker to know whether his communication is taking place effectively or not?
- i) _____ the customer gently can be an ice-breaker.
- j) Define 'Presentation'.
- k) _____ are tools that are used to express thoughts and ideas and feelings.
- l) 'Accept' means _____.

P.T.O.

Q2) Attempt any **five** out of **seven** from the following : **[5 × 5 = 25]**

- a) Write a short note on 'Defamiliarize'.
- b) What are the features of communication.
- c) What a good resume achieves?
- d) Why avoiding long pauses is important in personal interviews?
- e) What is assertive communication style?
- f) What are the importances of reports?
- g) Write a note on 'Importance of Vocabulary'.

Q3) Attempt any **five** out of the **seven** from the following : **[5 × 5 = 25]**

- a) Simple Present tense and it's uses.
- b) What is 'hypothesis'?
- c) What is 'analytical research paper'?
- d) Why trusting your writing style is important in content writing?
- e) Types of Blogs.
- f) Write a short note on aims and objectives of blog.
- g) Which are the parts of advertisement?

Q4) Attempt any **one** out of **two** from the following : **[1 × 10 = 10]**

- a) Give reasons of the importance of creative writing.
- b) Which things are included in TV advertisement format.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4414

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-315

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**SEC - 3K : Crime and Society and Introduction to Human Rights
and Social Justice
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten out of Twelve from the following :

[10 × 1 = 10]

- a) Who is the founder of Criminology?
- b) When was the first prison established in India?
- c) Who put forth the labeling theory?
- d) When did the United Nations approve the Universal Declaration of Human Rights?
- e) How many fundamental rights are given to the citizens by the constitutions of India?
- f) What is mean by Electoral Bond.
- g) When is 'World Human Rights Day'?
- h) Write the definition of Terrorism.
- i) What is the open prison?
- j) What is the meaning of probation?
- k) What is the Cyber Crime?
- 1) What is the 'Public Health System'?

P.T.O.

Q2) Attempt any Five out of Seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Write down the causes of Crime.
- b) Write a short note on Howard Becker's Labelling Theory.
- c) Explain the causes of juvenile delinquency.
- d) Write a short note on Cyber Crime.
- e) Explain the importance of Human Rights.
- f) Discuss on 'Minorities in India'.
- g) Discuss on 'Public Health System'.

Q3) Attempt any Five out of Seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Write the characteristics of crime occurring in Modern Society?
- b) Explain the contribution of the Marxist approach to Crime.
- c) Write a short note on 'White Collar Crime'.
- d) Discuss on open prison.
- e) Explain the concept of Social Justice.
- f) Write down the characteristics of caste.
- g) Discuss 'LGBTQ'.

Q4) Attempt any One out of Two from the following :

[1 × 10 = 10]

- a) Explain in details the crime committed against 'Nomadic and Denotified Tribe'.
- b) Discuss the importance of Indian constitution and explain the preamble of constitution.

Total No. of Questions : 4]

P-4414

[6041]-SODL-315

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC - 3K : Crime and Society and Introduction to Human Rights
and Social Justice

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील बारा प्रश्नांपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10 × 1 = 10]

- अ) गुन्हेगारी शास्त्राचे जनक कोण आहे.
ब) भारतातील पहिल्या कारागृहाची स्थापना केव्हा झाली?
क) लेबलिंग सिद्धान्त कोणी मांडला?
ड) मानवी हक्काचा जागतिक जाहिर नामा संयुक्त राष्ट्रानी केव्हा संमत केला.
इ) भारतीय राज्यघटनेने नागरिकाना किती मुलभूत अधिकार दिलेले आहे.
फ) इलेक्टोरल बाँड म्हणजे काय?
य) मानवी हक्क दिन कधी असतो?
र) दहशतवादाची व्याख्या लिहा.
ल) खुले कारागृह म्हणजे काय?
व) परिविक्षेचा अर्थ काय?
श) संगणकीय गुन्हा म्हणजे काय?
ष) सार्वजनिक आरोग्य व्यवस्था म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील सात प्रश्नापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 5 = 25]

- अ) गुन्हाची कारणे लिहा.
- ब) हॉवर्ड बेकरच्या लेबलिंग सिद्धांतावर संक्षिप्त टिप लिहा.
- क) बाल अपचारितेची कारणे स्पष्ट करा.
- ड) संगणकीय गुन्हावर संक्षिप्त टिप लिहा.
- इ) मानवी हक्काचे महत्व स्पष्ट करा.
- फ) भारतातील अल्पसंख्याकावर चर्चा करा.
- य) सार्वजनिक आरोग्य व्यवस्था वर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील सात पैकी पाच प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

[5 × 5 = 25]

- अ) आधुनिक समाजात घडणाऱ्या गुन्हाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) गुन्हाला असणाऱ्या मार्क्सवादी दृष्टिकोनाची योगदान स्पष्ट करा.
- क) पांढर पेशा गुन्ह्यांवर संक्षिप्त टिप लिहा.
- ड) खुल्याकारागृहावर चर्चा करा.
- इ) सामाजिक न्यायाची संकल्पना स्पष्ट करा?
- फ) जातीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- य) LGBTQ वर चर्चा करा?

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[1 × 10 = 10]

- अ) भटक्या आणि विमुक्त जमातीविरूद्ध घडणारे गुन्हे सविस्तर स्पष्ट करा?
- ब) भारतीय राज्यघटनेचे महत्व यावर चर्चा करा. आणि राज्यघटनेची प्रस्तावना स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

P4442

[6041]-SODL-316

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

SEC3-N:C-Programming and Financial Mathematics

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of calculator is allowed.

Q1) Attempt any ten of the following:

[10]

- a) Which of the following are valid identifiers.
 - i) Name-and address.
 - ii) 12-Number.
- b) Find the value of the following expression: $3*(5\%2)+((4+15-3\%2)/(4-3))$
- c) Explain the meaning of the following array initialization:
 $\text{int n}[10]=1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8;$
- d) What is the purpose of break statement?
- e) What are logical operators used in C?
- f) Explain User defined function.
- g) Explain the term startup.
- h) Prove that, at a price which maximizes revenue, the elasticity equals 1.
- i) If I am offered either Rs. 6,000 now or Rs. 10,000 in seven years time. Which should I accept. Given the fixed interest rate of 8%?
- j) Determine the Cobwed Model predicts stable or unstable equilibrium for the market with $q^s(p)=2p-3$. $q^D(p)=18-p$.
- k) Explain the term Leontief matrix. Explain the term arbitrage portfolio.
- l) A firm cost function $C(q) = 1500 + 15q - 3q^2 + q^3$. Show that its cost is always positive.

P.T.O.

Q2) Attempt any five of the following:

[25]

- a) Write a note on printf () function.
- b) Name and Describe the four basic datatypes in C.
- c) Write a C program to calculate compound interest.
- d) Write a note on functions in C.
- e) Show that the present value of an annuity of I for N years. Given the fixed interest rate r, is :
$$P = \frac{1}{(1+r)} + \frac{1}{(1+r)^2} + \dots + \frac{1}{(1+r)^N}.$$
- f) Explain the Cobweb model.
- g) Prove that at the break-even point for an efficient small firm, the derivative of an average cost is 0.

Q3) Attempt any five of the following.

[25]

- a) Write a note on arithmetic operations in C.
- b) Write a note on getchar and putchar in C.
- c) Write a C program to calculate the average of n numbers.
- d) Suppose that the government decides to allow an increase in the money supply. Ms What will be the effect of the equilibrium value of the national income?
- e) An amount of Rs.1,000 is invested and attracts interest at the rate equivalent to 10% per annum. Find the total after one year if the interest is compounded.
 - i) Annually
 - ii) Quaterly
 - iii) Monthly
 - iv) Daily(Assume the year is not leap year)

- f) The demand set for a good is : $D=\{(p,q)|q(1+p^2)=100\}$. Determine the elasticity of demand $\sum P$ as a function of p . For what value of p is the demand inelastic.
- g) Consider an economy with three industries: Coal, electricity, railways. To produce Rs. 1 of coal requires Rs. 0.25 worth of Electricity and Rs. 0.25 rail cost. To produce Rs. 1 of electricity requires Rs. 0.65 worth of coal for fuel. Rs. 0.05 of electricity for the auxiliary equipment, and Rs. 0.05 for transport. For Rs. 1 of transport railway requires Rs. 0.55 of coal and Rs. 0.10 electricity. Each week the external demand for coal is Rs. 50,000 and the external demand for electricity is Rs. 25,000. There is no external demand for the railway. State the weekly production schedule for each industry.

Q4) Attempt any one of the following

[10]

- a) Write a short note on function prototypes.
- b) Write a note on determinants of price elasticity of demand.

Total No. of Questions : 4]
P4415

SEAT No. :
[Total No. of Pages : 2

[6041]-SODL-317
T.Y.B.A.
ENGLISH
DSE - 3A : Appreciating Novel
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following. **[10]**

- a) Who is the writer of the novel 'Utopia'?
- b) What kind of novels are fictional works written in letter form?
- c) Which kind of novels are also called as novels of terror and romance?
- d) The novel 'silas marner' covers a long span of _____ years.
- e) What is the name of squire cass's elder son?
- f) William Dane is the _____ to silas marner.
- g) 'A farewell to Arms' is devided into _____ parts.
- h) Who did first visited frederic in the hospital?
- i) Catherine's character is based on _____.
- j) Where did R.K. Narayan's stories are set?
- k) Who is Raman?
- l) What did Laxmi represent in the novel?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) What is narrative techniques? Explain.
- b) Write a short note on Gothic Novels.
- c) How do villages in Raveloe perceive silas marner?
- d) Explain william Dane's character in brief.
- e) Briefly discuss the plot of part - I of 'A farewell to Arms'.
- f) Write a short note on Frederic's struggle to reunite with catherine.
- g) Examine the theme of irony in 'The painter of sign'.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) Explain the term 'plot'.
- b) Write a short note on setting and atmosphere of the novel.
- c) How is irony exemplified in 'silas marner'?
- d) Write a brief introduction of Earnest Hemingway.
- e) How do frederic and catherine fall in love? Explain.
- f) Comment on the narrative style of 'A farewell to Arms'.
- g) Discuss Aunt Laxmi's personality from the novel 'The painter of sign'.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[1×10=10]

- a) Write a detail note on the elements of novel.
- b) Discuss how ideas of spirituality, greed, lust and alienation are explored in the 'silas marner' by George Eliot.

P-4476

[6041]-SODL-318

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE 3-B : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास :

प्रारंभ ते इ.स. 1600

(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) वाङ्मयेतिहासाचे प्रकार किती व कोणते आहेत ते लिहा.
ब) बहामती काळ हा कोणता कालखंड धरला जातो?
क) मराठी भाषेतील पहिला चरित्रग्रंथ कोणता ते लिहा.
ड) 'धवळे' म्हणजे काय? ते लिहा.
इ) फादर स्टीफन्स यांनी लिहिलेल्या कोणत्याही दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
फ) मराठीतील आद्यग्रंथ कोणता व त्याचे लेखक कोण ते लिहा.
य) संत तुकाराम महाराज यांनी लिहिलेल्या अभंगाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
र) संत रामदास महाराज यांनी लिहिलेल्या कोणत्याही दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
ल) 'सुंदरा मनामध्ये भरली' ही लावणी कोणी लिहिली ते सांगा.
व) 'फटका' या काव्यप्रकाराचे जनक कोणते लिहा.
श) बखर वाङ्मयाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
स) 'बखर' म्हणजे काय? ते लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) वाङ्मयेतिहास संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) 'लीळाचरित्र' या ग्रंथा विषयी माहिती लिहा.
- क) कवी मुकुंदराज यांचा परिचय करून द्या.
- ड) शिवकालीन सामाजिक परिस्थितीचे चित्रण करा.
- इ) कवी मुक्तेश्वर यांच्या काव्यांचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
- फ) शाहीर अनंत फंदी यांचा परिचय करून द्या.
- य) बखर वाङ्मयाचे विशेष लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) महानुभाव वाङ्मयाच्या प्रेरणा व स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) महंदबेच्या धवळ्यांचा परिचय करून द्या.
- क) कवी दासोपंत यांच्या काव्यांचा परिचय करून द्या.
- ड) संत तुकारामांचे वाङ्मयीन कार्य स्पष्ट करा.
- इ) शाहिरी वाङ्मयाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये विशद करा.
- फ) संत जनाबाई यांच्या भक्तीचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
- य) फादर स्टीफन्स यांच्या मराठी विषयक कार्याची ओळख करून द्या.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) महानुभाव पंथातील साती ग्रंथांचा परिचय करून द्या.
- ब) पाटकरी संप्रदायातील संतमेळ्यांचा परिचय करून द्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4416

[6041]-SODL-319

[Total No. of Pages : 2

T.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

**DSE3 - C : हिंदी साहित्य का इतिहास
(2019 Pattern)**

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
-

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) आदिकाल की समय सीमा क्या है?
- ii) नाथों की संख्या कितनी थी?
- iii) घनानंद की प्रमुख रचनाओं के नाम लिखिए।
- iv) बिहारी की रचना का नाम बताइए।
- v) सूरदास कौनसी काव्यधारा के कवि है?
- vi) नागार्जुन का वास्तविक नाम क्या है?
- vii) सदासुखलाल के ग्रंथ का नाम क्या है?
- viii) हिंदी का पहला उपन्यास कौनसा है?
- ix) 'अनामिका' किसकी रचना है?
- x) 'साकेत' किसकी रचना है?
- xi) रीतिकाल की प्रमुख प्रवृत्तियाँ कौनसी है?
- xii) 'सतसई' किसकी रचना है?

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[25]

- i) आदिकाल की विशेषताएँ लिखिए।
- ii) निर्गुण शाखा का सामान्य परिचय दीजिए।
- iii) रीतिकाल की प्रमुख विशेषताएँ लिखिए।
- iv) 'फोर्ट विलियम' कॉलेज का योगदान बताइए।
- v) द्विवेदी युगीन काव्य की विशेषताएँ लिखिए।
- vi) 'बिहारी' का परिचय दीजिए।
- vii) निराला के साहित्य की विशेषताएँ लिखिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- i) अमीर खुसरो का परिचय दीजिए।
- ii) भारतेन्दु युगीन काव्य की विशेषताएँ लिखिए।
- iii) उपन्यास साहित्य का सामान्य परिचय दीजिए।
- iv) छायावादी काव्य की विशेषताएँ लिखिए।
- v) संत कबीर समाज सुधारक हैं। स्पष्ट कीजिए।
- vi) नाथ साहित्य का परिचय दीजिए।
- vii) प्रयोगवादी काव्य की विशेषताएँ लिखिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किन्हीं एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- i) हिंदी साहित्य के कालविभाजन पर प्रकाश डालिए।
- ii) संतकाव्य की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P4417

[6041]-SODL-320

T.Y.B.A.

HISTORY

**DSE 3-E : Introduction to Historiography and Applied History
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten of the following questions in one sentence.

[10]

- a) Write the archaeological sources of history.
- b) What is History?
- c) Mention the books written by E.H. Kar.
- d) Which is considered to be the First news paper in Marathi?
- e) What is Archives?
- f) What is the Motto of All India Redio?
- g) Explain the meaning of footnotes.
- h) Mention two qualities of a researcher.
- i) Write the names of two coins of medieval period.
- j) Explain the meaning of applied history.
- k) Write the names of two objects museum.
- l) Kaziranga National park is situated in which state.
- m) What is Feminist Historiography?

P.T.O.

Q2) Attempt any five of the following question in 100 words. **[25]**

- a) Explain the Importance of material tools in history writing.
- b) Explain the relationship between history and Geography.
- c) Explain the importance of object Museum.
- d) State the importance of hypothesis in research.
- e) Explain the concept of contemporary history.
- f) Write information about two tourist places in Maharashtra.
- g) Explain the utility of printing press.

Q3) Write notes (Any Five) **[25]**

- a) Written sources
- b) History and sociology
- c) Reference list
- d) News paper
- e) Importance of Internet
- f) Research Methodology
- g) Qualities of a researcher

Q4) Attempt any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Write in detail on internal and external examination.
- b) Discuss electronic Media.

Total No. of Questions : 4]

P4417

[6041]-SODL-320

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE 3-E : Introduction to Historiography and Applied History
(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- अ) इतिहासाची दोन पूरातत्वीय साधने सांगा.
- ब) इतिहास म्हणजे काय?
- क) इ.एच.कार यांनी लिहिलेला ग्रंथ सांगा.
- ड) मराठीतील पहिले वृत्तपत्र कोणते मानले जाते?
- इ) पूराभिलेखागार म्हणजे काय?
- फ) 'ऑल इंडिया रेडिओ' चे ब्रिद वाक्य कोणते?
- य) 'तळ टिप' अर्थ सांगा.
- र) संशोधकाचे दोन गुण सांगा.
- ल) मध्ययुगीन काळातील दोन नाण्याची नावे लिहा.
- व) उपयोजित इतिहासाचा अर्थ सांगा.
- त) दोन वस्तु संग्रहालयांची नावे लिहा.
- थ) काझीरंगा राष्ट्रीय उद्यान कोणत्या राज्यात आहे?
- द) स्त्रीवादी इतिहास लेखन म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) इतिहास लेखनात भौतिक साधनांचे महत्व सांगा.
- ब) इतिहास आणि भूगोल यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
- क) वस्तुसंग्रहालयाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ड) संशोधनात गृहितकाचे महत्व सांगा.
- इ) समकालीन इतिहास संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) महाराष्ट्रातील दोन पर्यटन स्थळाची माहिती लिहा.
- य) मुद्रणालयाची उपयोगिता सांगा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) लिखित साधने
- ब) इतिहास आणि समाजशास्त्र
- क) संदर्भसूची
- ड) वृत्तपत्रे
- इ) इंटरनेटचे महत्व
- फ) संशोधन पद्धती
- य) संशोधकाची गुणवैशिष्ट्ये

प्र.4) खालील पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) 'अंतरंग परिक्षण व बहिरंग परिक्षण वर सविस्तर लिहा.
- ब) इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P4418

[6041]-SODL-321

T.Y.B.A.

ECONOMICS

**DSE3-G : International Economics
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any Ten)

[10]

- a) What are Terms of Trade?
- b) State any two benefits of SEZ?
- c) State the full form of BRICS.
- d) State the meaning of International Economics.
- e) Write any two Problems of Foreign Capital.
- f) When WTO was established?
- g) Define Balance of Payment.
- h) State the meaning of Fixed Exchange rate.
- i) State any two determinants of Terms of trade.
- j) What are types of foreign investment?
- k) Define Intra-Industry Trade.
- l) Who introduced the Comparative Cost Advantage theory?

P.T.O.

Q2) Write the answer of following questions. (Any Five)

[25]

- a) Explain the functions of WTO?
- b) Explain the Case for and against free trade.
- c) Describe the Causes of Exchange Rate Fluctuations?
- d) Comment on India's Foreign Trade policy.
- e) State the importance of convertibility of the Rupee?
- f) Describe the Scope of International Economics
- g) Explain the Types of terms of trade.

Q3) Write short Notes. (Any Five)

[25]

- a) Types of Disequilibrium in Balance of Payment.
- b) Importance of Foreign Investment Policy.
- c) Importance of International Trade
- d) Protected Trade Policy
- e) Absolute Cost Advantage
- f) Benefits of Fixed Exchange Rate.
- g) Critics on Heckscher-Ohlin Theory

Q4) Explain in detail the answer of following questions. (Any One)

[10]

- a) Explain in detail the impact of WTO on Indian Agriculture.
- b) What is Balance of Payment? Explain the Causes of Disequilibrium in balance of payment for developing countries.

Total No. of Questions : 4]

P4418

[6041]-SODL-321

T.Y.B.A.

ECONOMICS

EC- DSE3-G : International Economics

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- अ) व्यापार शर्ती म्हणजे काय?
- ब) सेझचे दोन फायदे सांगा.
- क) BRICS चे पूर्ण रूप सांगा.
- ड) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राचा अर्थ सांगा.
- इ) विदेशी भांडवलाच्या कोणत्याही दोन समस्या लिहा.
- फ) WTO ची स्थापना कधी झाली.
- य) व्यवहारतोल – व्याख्या द्या.
- र) स्थिर विनिमय दराचा अर्थ सांगा.
- ल) व्यापारशर्तीचे कोणतेही दोन निर्धारक घटक सांगा.
- व) विदेशी गुंतवणुकीचे प्रकार सांगा.
- त) उद्योगांतर्गत व्यापार – व्याख्या द्या.
- थ) तुलनात्मक खर्च लाभ सिद्धांत कोणी मांडला?

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) WTO ची कार्य स्पष्ट करा.
- ब) मुक्त व्यापाराच्या समर्थनार्थ आणि विरोधी युक्तिवाद स्पष्ट करा.
- क) विनिमय दरातील चढउताराची कारणे विशद करा.
- ड) भारताच्या विदेशी व्यापार धोरणावर भाष्य करा.
- इ) रुपयाच्या परिवर्तनीयतेचा महत्व स्पष्ट करा.
- फ) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राची व्याप्ती विशद करा.
- य) व्यापार शर्तीचे प्रकार सांगा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) व्यवहारतोलातील असमतोलाचे प्रकार
- ब) विदेशी गुंतवणूक धोरणाचे महत्व
- क) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे महत्व
- ड) संरक्षित व्यापार धोरण
- इ) निरपेक्ष खर्च लाभ सिद्धांत
- फ) स्थिर विनिमय दराचे फायदे
- य) हेक्शर ओहोलीन सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) जागतिक व्यापार संघटनेचे भारतीय शेती क्षेत्रावरील परिणाम सविस्तरपणे विशद करा.
- ब) व्यवहारतोल म्हणजे काय? विकसनशील देशांच्या व्यवहारतोलातील असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P4419

[6041]-SODL-322

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**DSE3-H : Public Administration
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any 10 out of 12 from the following:

[10×1=10]

- i) Who came up with the concept of POSDCORB?
- ii) Which book on Public Administration was written by Waldo?
- iii) When was the second Mino Brook conference held?
- iv) Write down any two disadvantages of E-governance.
- v) Write any two approaches of Public Administration.
- vi) Define bureaucracy.
- vii) What does mean by Formal training?
- viii) What does mean by budget?
- ix) Define participatory budget.
- x) What does mean by strike?
- xi) Write any two types of bureaucracy.
- xii) What does mean by zero hour?

P.T.O.

Q2) Attempt any 5 out of 7 from the following:

[5×5=25]

- a) Define E-governance and write it's importance.
- b) Explain the nature of good governance.
- c) Explain the difference between Public and Private administration.
- d) Write in brief about Philadelphia Conference.
- e) What is Promotion? Explain Principles of Promotion.
- f) State the purpose of an Administrative Tribunal.
- g) Explain the need of administrative accountability and control.

Q3) Attempt any 5 out of 7 from the following:

[5×5=25]

- a) What does mean by budget? Explain it's types.
- b) Write the ways of Executive control over administration.
- c) Write the characteristic of New Public Administration.
- d) Explain the concept of Public-Private Partnership in detail.
- e) Write the importance of staff administration.
- f) Explain traditional approach to the study of Public Administration.
- g) State the limitations of E-governance.

Q4) Attempt any 1 out of 2 from the following:

[1×10=10]

- a) What is bureaucracy? Write in detail the features and Functions of the bureaucracy.
- b) Explain the meaning, objective and nature of Public Administration.

Total No. of Questions : 4]

P4419

[6041]-SODL-322

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE3-H : Public Administration

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालील बारापैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10×1=10]

- i) POSDCORB ची मांडणी कोणी केली?
- ii) वाल्डोने लोकप्रशासनावर कोणते पुस्तक लिहिले?
- iii) दूसरी मिनी-ब्रुक परिषद केंव्हा आयोजित केली गेली?
- iv) ई-प्रशासनाचे कोणतेही दोन तोटे लिहा.
- v) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाच्या कोणत्याही दोन दृष्टिकोनाची नावे लिहा.
- vi) नोकरशाहीची व्याख्या करा.
- vii) औपचारिक प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- viii) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- ix) सहभागी अंदाजपत्रकाची व्याख्या लिहा.
- x) संप म्हणजे काय?
- xi) नोकरशाहीचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- xii) शुन्य प्रहर म्हणजे काय?

प्र.2) खालील सातपैकी कोणतेही पाच सोडवा.

[5×5=25]

- अ) ई-प्रशासनाची व्याख्या लिहून त्याचे महत्त्व लिहा.
- ब) सुशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) लोकप्रशासन आणि खाजगी प्रशासनातील फरक स्पष्ट करा.
- ड) फिलाडेल्फिया परिषदेबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
- इ) बढती म्हणजे काय? बढतीची तत्वे लिहा.
- फ) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचा उद्देश लिहा.
- य) प्रशासकीय उत्तरदायित्व आणि नियंत्रणाची आवश्यकता लिहा.

प्र.3) खालील सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×5=25]

- अ) अंदाजपत्रक म्हणजे काय? अंदाजपत्रकाचे प्रकार लिहा.
- ब) प्रशासनावरील कार्यकारी मंडळाच्या नियंत्रणाचे मार्ग लिहा.
- क) नवलोकप्रशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) सार्वजनिक-खाजगी भागीदारीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) सेवक प्रशासनाचे महत्त्व लिहा.
- फ) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचा ऐतिहासिक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- य) ई-प्रशासनाच्या मर्यादा सांगा.

प्र.4) खालील दोनपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[1×10=10]

- अ) नोकरशाही म्हणजे काय? नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये आणि कार्य सविस्तर लिहा.
- ब) लोकप्रशासनाचा अर्थ, स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4474

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-323

T.Y. B.A.

DSE-3J : Financial Administration

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- a) State the aspects of financial administration.
- b) Name two parliamentary committees.
- c) What is budget?
- d) State the function of Comptroller and Auditor General.
- e) Who was the Chairman of the first finance commission of India?
- f) How many members are there in public Accounts committee?
- g) What is liberalization?
- h) Two characteristics of globalization.
- i) When was the Estimates committee established?
- j) Who appoints the Comptroller and Auditor General?
- k) Name any two institutions of financial administration.
- l) Financial administration is a branch of which subject.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Explain parliamentary committee.
- b) Types of budgets.
- c) Functions of Finance commission.
- d) Functioning of public Enterprises committee.
- e) Features of New Economic Policy.
- f) Write the effects of liberalization.
- g) Powers of comptroller and Auditor General.

Q3) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Balance sheet of budget.
- b) Scope of Financial Administration.
- c) State the merits of liberalization.
- d) Comment on parliamentary committees.
- e) Budgeting process.
- f) Structure of finance commission.
- g) Benefits of privatization.

Q4) Attempt any one out of two from the following :

[10]

- a) What is globalization? Explain the merits and demerits of globalization.
- b) Explain the nature and importance of financial administration.

Total No. of Questions : 4]

P-4474

[6041]-SODL-323

T.Y. B.A.

DSE-3J : Financial Administration

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) वित्तीय प्रशासनाचे पैलू सांगा.
- ब) दोन संसदीय समित्याची नावे सांगा.
- क) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- ड) कंट्रोलर जनरलची कार्ये सांगा.
- इ) भारताच्या पहिल्या वित्त अयोगाचे अध्यक्ष कोण?
- फ) लोकलेखा समितीत किती सदस्य असतात.
- य) उदारीकरण म्हणजे काय?
- र) जागतिकीकरणाची दोन वैशिष्ट्ये.
- ल) अंदाज समितीची स्थापना केव्हा करण्यात आली.
- व) नियंत्रक व महालेखा परीक्षकांची नियुक्ती कोण करतात?
- श) वित्तीय प्रशासनातील कोणत्याही दोन संस्था सांगा.
- ष) वित्तीय प्रशासन ही कोणत्या विषयाची शाखा आहे.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) संसदीय समिती स्पष्ट करा.
- ब) अंदाजपत्रकाचे प्रकार.
- क) वित्त आयोगाची कार्ये.
- ड) सार्वजनिक उद्योग समितीची कार्ये.
- इ) नवीन आर्थिक धोरणाची वैशिष्ट्ये.
- फ) उदारीकरणाचे परिणाम लिहा.
- य) नियंत्रक व महालेखा परिक्षकांचे अधिकार.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) शिलकीचे अंदाजपत्रक.
- ब) वित्तीय प्रशासनाची व्याप्ती.
- क) उदारीकरणाचे गुण सांगा.
- ड) संसदीय समित्यांवर भाष्य करा.
- इ) अंदाजपत्रक तयार करण्याची प्रक्रिया.
- फ) वित्त आयोगाची रचना.
- य) खाजगीकरणाचे फायदे.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[10]

- अ) जागतिकीकरण म्हणजे काय? जागतिकीकरणाचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
- ब) वित्तीय प्रशासनाचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P4420

[6041]-SODL-324

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE-3-K : Fundamental Principles of Social Research and
Techniques of Social Research
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten out of Twelve from the following:

[10×1=10]

- i) Write the meaning of social research.
- ii) State the meaning of Survey.
- iii) What is Mode?
- iv) Why is Hypothesis required?
- v) State the meaning of pure research.
- vi) What is dispersion?
- vii) Write the types of the Questionnaire.
- viii) Write the definition of 'Content Analysis'.
- ix) Write the types of Observation.
- x) What is Research Question?
- xi) Write the definition of case study.
- xii) Write the definition of interview?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following:

[5×5=25]

- a) What is sampling error?
- b) Write a short note on creativity in Research.
- c) State the need for research design.
- d) Write in brief about Positivist Research.
- e) Describe types of Interview techniques.
- f) What is mean by Interpretation of data?
- g) Importance of subjectivity in social research.

Q3) Attempt any five out of seven from the following:

[5×5=25]

- a) State the nature of ethics in social research.
- b) Importance of confidentiality in social research.
- c) Explain the types of Hypothesis.
- d) What do you mean by Qualitative research.
- e) Briefly explain use of Narrative in data analysis.
- f) Write a short note on 'Focus Group Discussion'.
- g) Describe the Exploratory Research Design.

Q4) Attempt any One out of Two from the following:

[1×10=10]

- a) Explain in details steps of Report Writing.
- b) Explain observation as a technique of data collection. Describe the advantages and disadvantage of observation.

Total No. of Questions : 4]

P4420

[6041]-SODL-324

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE-3-K : Fundamental Principles of Social Research and
Techniques of Social Research
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालील बारा प्रश्नांपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10×1=10]

- i) सामाजिक संशोधनाचा अर्थ लिहा.
- ii) सर्वेक्षणाचा अर्थ सांगा.
- iii) बहुलक म्हणजे काय?
- iv) गृहीतकृत्य का आवश्यक असते?
- v) शुद्ध संशोधनाचा अर्थ सांगा.
- vi) विचलन म्हणजे काय?
- vii) प्रश्नावलीचे प्रकार लिहा.
- viii) आशय विश्लेषणाची व्याख्या लिहा.
- ix) निरीक्षणाचे प्रकार लिहा.
- x) संशोधन प्रश्न म्हणजे काय?
- xi) व्यष्टी अध्ययनाची व्याख्या लिहा.
- xii) मुलाखतीची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालील सातपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) नमुना निवड त्रुटी म्हणजे काय?
- ब) संशोधनातील सर्जनशीलता यावर संक्षिप्त टिप लिहा.
- क) संशोधन आराखड्याची आवश्यकता सांगा.
- ड) प्रत्यक्षवादी संशोधनाबद्दल थोडक्यात लिहा.
- इ) मुलाखत तंत्राचे प्रकार वर्णन करा.
- फ) माहितीचे अर्थनिर्वचन म्हणजे काय?
- य) सामाजिक संशोधनातील वस्तुनिष्ठतेचे महत्त्व.

प्र.3) खालील सातपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) सामाजिक संशोधनातील नैतिकतेचे स्वरूप सांगा.
- ब) सामाजिक संशोधनातील गोपनीयतेचे महत्त्व.
- क) गृहीतकृत्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ड) गुणात्मक संशोधन म्हणजे काय?
- इ) तथ्यविश्लेषणातील कथनांचा उपयोग थोडक्यात स्पष्ट करा.
- फ) समुहकेंद्रीत चर्चा यावर थोडक्यात टिप लिहा.
- य) अन्वेषणात्मक संशोधन आराखड्याचे वर्णन करा.

प्र.4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[1×10=10]

- अ) अहवाल लेखनाचे टप्पे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) तथ्यसंकलनाचे एक तंत्र म्हणुन निरीक्षण स्पष्ट करा. निरीक्षणाचे फायदे आणि तोटे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4477

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-325

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

**DSE3 - L : Psychological Testing and Experimental Psychology
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- a) What is Psychological Test?
- b) Define validity.
- c) What is standard error?
- d) What is age norms?
- e) Define Hypothesis.
- f) Define test-retest reliability.
- g) What is Psychophysics?
- h) Define Reliability.
- i) What is Sampling?
- j) Define variables.
- k) What is threshold?
- l) What is test construction?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following : **[25]**

- a) Explain the classification of test.
- b) Explain parallel form reliability.
- c) Write a note on convergent validity.
- d) State the Scientific methods.
- e) Write on purposive sampling.
- f) Write types of variables.
- g) Describe the steps in the test construction.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : **[25]**

- a) Explain the Weber's law of Psychophysics.
- b) Write about field Experiment.
- c) Explain the statistical calculation methods of validity.
- d) Write on signal detection theory.
- e) Explain the group test.
- f) State the sampling error.
- g) State the types of research.

Q4) Attempt any one out of two from the following : **[10]**

- a) Discuss the various types of hypothesis.
- b) Describe the types of norms.

Total No. of Questions : 4]

P-4477

[6041]-SODL-325

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE3 - L : Psychological Testing and Experimental Psychology

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) मनोमापन चाचणी म्हणजे काय?
- ब) यथार्थतेची व्याख्या द्या.
- क) प्रमाणित प्रमाद म्हणजे काय?
- ड) वय मानदंड म्हणजे काय?
- इ) अभ्यूपगमाची व्याख्या द्या.
- फ) चाचणी पुर्नचाचणीची व्याख्या द्या.
- य) मानसभौतीकी म्हणजे काय?
- र) विश्वसनियतेची व्याख्या द्या.
- ल) नमुना म्हणजे काय?
- व) परीवर्तकाची व्याख्या द्या.
- श) सीमामुल्य म्हणजे काय?
- ष) चाचणी निर्मीती म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) चाचण्यांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- ब) समान-प्रारूप विश्वसनीयता स्पष्ट करा.
- क) संलक्षी/अभिसरण यथार्थता यावर टीप लिहा.
- ड) शास्त्रीय पद्धत स्पष्ट करा.
- इ) सहेतूक नमुना चयन यावर लिहा.
- फ) परीवर्तकाचे प्रकार लिहा.
- य) चाचणी निर्मितीतील विविध पायऱ्या वर्णन करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) वेबर्स यांचा मनोभौतीकीय नियम स्पष्ट करा.
- ब) क्षेत्रीय प्रयोगाबद्दल लिहा.
- क) यथार्थतेची संख्याशास्त्रीय गुणांक पद्धती स्पष्ट करा.
- ड) संकेत शोध उपपत्तीवर लिहा.
- इ) समुह चाचणी स्पष्ट करा.
- फ) नमुना चयन प्रमाद बदल लिहा.
- य) संशोधनाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) अभ्यूपगमाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- ब) मानदंडाचे विविध प्रकार विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P4443

[6041]-SODL-326

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE3 - N : Metric Spaces and Complex Analysis
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any TEN of the following.

[10]

- a) Is $d(x, y) = |x| + |y|$ a metric on $\mathbb{R}$?
- b) Define open set in a metric space.
- c) Give an example of an compact metric space but not connected.
- d) Define limit point of a set in a metric space.
- e) Find boundary of $\mathbb{Z}$ in $\mathbb{R}$ with respect to standard metric.
- f) Define Cauchy sequence in a metric space.
- g) What do you mean by a function $f(z)$ is analytic at a point?
- h) Define harmonic function.
- i) Express $f(z) = z^3$ as $f(z) = u + iv$.
- j) How will you define the complex cosine?
- k) State Laurent series.

l) Find singular points of $f(z) = \frac{1}{(z-1)(z-3)}$.

Q2) Attempt any FIVE of the following.

[25]

- a) Let (X, d) be a metric space and $x \in X$, $r > 0$. Show that the set $\{y \in X | d(x, y) > r\}$ is open.
- b) Show that union of finite number of closed sets is open.
- c) Is discrete metric space is complete? Justify.
- d) Prove that the function f defined on $\mathbb{R}$ is continuous on $\mathbb{R}$ if $f^{-1}(B)$ is closed in $\mathbb{R}$ for any closed set G in $\mathbb{R}$.
- e) If A and B are compact subsets of metric space X , then show that $A \cap B$ is compact.
- f) Prove that a continuous function maps compact sets into compact sets.
- g) Show that open interval (a, b) is homeomorphic to the open interval (c, d) in $\mathbb{R}$.

P.T.O.

Q3) Attempt any FIVE of the following.

[25]

- a) Show that the function $f(z) = e^{-z^{-4}}$ is not analytic at $z = 0$.
- b) If $u = x^3 - 3xy^2$, then show that there exists a function $v(x, y)$ such that $w = u + iv$ is analytic in a finite region.
- c) Find all the values of $(1 + i)^i$.
- d) State and prove fundamental theorem of algebra.
- e) Prove that $\frac{1}{2\pi i} \int_C \frac{e^{zt}}{z^2 + 1} dz = \sin t$, where $t > 0$ and C is the circle $|z| = \pi$.
- f) Evaluate $\int_C \frac{e^{2z}}{(z+1)^4} dz$ where C is the circle $|z| = 2$.
- g) Find Laurent's series of $\frac{1}{(z+1)(z+2)}$, valid for $|z| > 3$.

Q4) Attempt any ONE of the following.

[10]

- a)
 - i) Prove that a compact subset of a metric is sequentially compact.
 - ii) Prove that in a metric space closure of a connected set is connected.
- b) State and prove a necessary condition for $f(z)$ to be analytic at a point. Also show that the function $f(z) = 2xy + i(x^2 - y^2)$ is nowhere analytic.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4421

[Total No. of Pages : 2

[6041]-SODL-327

T.Y. B.A.

ENGLISH

**DSE-4A: Introduction to Literary Criticism
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate marks.*

Q1) Attempt any **ten** out of **twelve** from the following :

[10]

- a) Define Criticism.
- b) What is the role of Critic?
- c) What is poetry for Plato?
- d) Who wrote 'The Poetics'?
- e) What was the main objective behind writing 'An Essay on Dramatic Poetry'?
- f) Who are the authors of 'The Lyrical Ballads'?
- g) How should be the language of poetry according to William Wordsworth?
- h) What is the title of T.S. Eliot's famous essay?
- i) Which are the three 'psychic' zones put-forth by Sigmund Freud?
- j) According to Allen Tate, the vital power of a poem is _____.
- k) Allen Tate was the member of _____ group of American critics.
- l) Who introduced the term 'Practical criticism' and when?

P.T.O.

Q2) Attempt any **five** out of **seven** from the following : **[25]**

- a) How should critic treat a work of literature?
- b) Discuss the three unities by Aristotle?
- c) Explain William Wordsworth's definition of poetry?
- d) Write a short note on S.T. Coleridge's views on meter and rhyme in poetry.
- e) How does Sigmund Freud distinguish the human Mind?
- f) What, according to David Couzens Hoy, is the Cindrella Fallacy?
- g) What is Practical criticism?

Q3) Attempt any **five** out of the **seven** from the following : **[25]**

- a) What is the function of criticism?
- b) List the five sources of the sublime.
- c) What are S.T. Coleridge's views on the nature of poetry?
- d) Explain Eliot's theory of impersonality.
- e) What are T.S. Eliot's and William Wordsworth's views on poetry?
- f) What is Id, Ego and Superego by Sigmund Freud? Explain.
- g) When does the conflation of paradox and irony occur?

Q4) Attempt any **one** out of **two** from the following : **[10]**

- a) Give a detailed critical summary of Longinus' 'On the Sublime'.
- b) Critically analyze the essay 'The International Fallacy'.

[6041]-SODL-328

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE4-B : वर्णनात्मक भाषाविज्ञान

(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) एक कालिक पद्धत म्हणजे काय?
- ब) स्वनविज्ञान म्हणजे काय?
- क) 'स्वर' म्हणजे काय?
- ड) भाषाभ्यास म्हणजे काय?
- इ) उच्चारणातील सार्थ लघुत्तम रूप म्हणजे काय?
- फ) वाक्याचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा?
- य) रूपिकान्तराचे लेखन कशा प्रकारे दाखविले जाते?
- र) ओष्ठ्य व्यंजने कोणकोणती ते लिहा?
- ल) स्वनिम हा भाषेतील कोणता घटक असतो?
- व) बलाघात कशास म्हणतात ते सांगा?
- श) दंतमूलीय व्यंजने कोणकोणती आहेत?
- ष) ऐतिहासिक भाषाभ्यासाचा पाया घालण्याचे काम कोणी केले?

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दापर्यंत लिहा.

[25]

- अ) 'अर्जित भाषा' याविषयी माहिती लिहा?
- ब) 'सामाजिक अभ्यासपद्धती' याबद्दल माहिती सांगा.
- क) स्वन विज्ञान : स्वरूप स्पष्ट करा?
- ड) रूपिकांचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा?
- इ) वाक्यविन्यास : संकल्पना स्पष्ट करा?
- फ) अर्थाचे वर्गीकरण : स्पष्ट करा?
- य) मानवेतर संदेशन कशा प्रकारे होते, ते स्पष्ट करा?

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दापर्यंत लिहा.

[25]

- अ) 'स्वन, स्वनिम, स्वनांतर' ही संकल्पना स्पष्ट करा?
- ब) 'सुरावली' यावर माहिती लिहा?
- क) रूपिम व रूपिकान्तर याविषयी थोडक्यात माहिती लिहा?
- ड) विनियोग संकल्पना स्पष्ट करा?
- इ) वाक्याचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा?
- फ) व्यंजनांचे उच्चारण स्थानानुसार होणारे वर्गीकरण थोडक्यात स्पष्ट करा?
- य) मराठीची स्वनिम व्यवस्था स्पष्ट करा?

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दापर्यंत लिहा.

[10]

- अ) भाषा अभ्यासाच्या पद्धती सांगून; ऐतिहासिक अभ्यासपद्धती यावर सविस्तर चर्चा करा?
- ब) रूपिका, रूपिम, रूपिकांतर : संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा?

P-4422

[6041]-SODL-329

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE 4-C : भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा और उसका विकास
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ :

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए :

[10]

- अ) भाषा विज्ञान से क्या तात्पर्य है?
- ब) भाषा विज्ञान की किसी एक शाखा का नाम बताइए।
- क) ध्वनि गुण कितने हैं?
- ड) अर्थ परिवर्तन के दो कारण लिखिए।
- इ) रूपिम के दो भेद बताइए।
- फ) लिपि से क्या तात्पर्य है?
- य) भाषा की एक परिभाषा लिखिए।
- र) भाषा की दो विशेषताएँ लिखिए।
- ल) भाषा के दो रूप बताइए।
- व) विदेशी शब्दों के दो उदाहरण लिखिए।
- श) पूर्वी हिंदी की बोलियाँ कौन-सी हैं?
- ष) नागरी लिपि की एक विशेषता लिखिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[25]

- अ) भाषा विज्ञान और मनोविज्ञान के संबंध पर प्रकाश डालिए ।
- ब) ध्वनि गुणों का सामान्य परिचय दीजिए ।
- क) रूपिम के भेद लिखिए ।
- ड) ध्वनि परिवर्तन के कारणों की चर्चा कीजिए ।
- इ) अर्थ विस्तार का सोदाहरण परिचय दीजिए ।
- फ) अर्थ विज्ञान के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।
- य) भाषा विज्ञान के महत्व को रेखांकित कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[25]

- अ) बोली भाषा का सामान्य परिचय दीजिए ।
- ब) भाषा परिवर्तनशील है, स्पष्ट कीजिए ।
- क) पश्चिमी हिंदी का परिचय दीजिए ।
- ड) नागरी लिपि के विकास को रेखांकित कीजिए ।
- इ) भाषा की दो विशेषताओं का सोदाहरण परिचय दीजिए ।
- फ) राष्ट्रभाषा के महत्व पर प्रकाश डालिए ।
- य) हिंदी के शब्द भंडार का सामान्य परिचय दीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए :

[10]

- अ) भाषा की परिभाषा बताकर विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।
- ब) अर्थ परिवर्तन की दिशाओं का सामान्य परिचय दीजिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4423

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-330

T.Y. B.A.

HISTORY

DSE4-E : Constitutional Development in India

(1773 to 1853 and 1853 to 1950)

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten of the following questions in one sentence.

[10]

- i) By which Act the company's monopoly of trade was extended for twenty years.
- ii) What is Imperialism?
- iii) When was the treaty of Srirangapatna (Third Mysore War)?
- iv) Mahatma Gandhi attended which round table conference on behalf of congress.
- v) When was the report of the simon commission published?
- vi) When did World War II end?
- vii) When did the cabinet mission come to India?
- viii) Who was included in the class constituencies?
- ix) When was the second Anglo - Maratha war?
- x) From which Mughal emperor did Lord Clive receive the Diwani of Bengal?
- xi) What is Dual Government System?
- xii) What principle is Central to utilitarianism?

P.T.O.

Q2) Attempt any five of the following questions in 100 words. **[25]**

- i) State the reasons for the India Act 1861.
- ii) Briefly evaluate charter Act of 1833.
- iii) State the importance of India Act 1891.
- iv) Briefly evaluate the scheme of partition of Lord Mountbatten.
- v) Write the sections of the Act of 1935.
- vi) Write information about any five provisions of the 1919 Amendment Act.
- vii) Explain the background of Nehru Report.

Q3) Write Notes (Any five) : **[25]**

- i) The Mountbatten plan
- ii) Simla Parishad
- iii) Draft of the Cripps mission
- iv) The Queen's Proclamation
- v) Third Round Table conference
- vi) India Independence Act 1947
- vii) Suja Uddhaval

Q4) Attempt any one of the following questions in 200 words. **[10]**

- i) State the provisions of the India Act 1858 and explain its importance.
- ii) Write a detailed account of the success of company rule in India.

Total No. of Questions : 4]

P-4423

[6041]-SODL-330

T.Y. B.A.

HISTORY

DSE4-E : Constitutional Development in India

(1773 to 1853 and 1853 to 1950)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) [10]

- कोणत्या कायद्याने कंपनीची व्यापाराची मक्तेदारी 20 वर्षासाठी वाढवण्यात आली.
- साम्राज्यवाद म्हणजे काय?
- श्रीरंगपट्टणचा तह कधी झाला (तिसरे म्हैसूर युद्ध)
- महात्मा गांधींनी काँग्रेसच्या वतीने कोणत्या गोलमॅज परिषदेस हजेरी लावली?
- सायमन कमिशनचा अहवाल कधी प्रकाशित झाला?
- दुसरे महायुद्ध कधी संपले?
- कॅबिनेट मिशन भारतात कधी आले?
- वर्गमतदार संघात कुणाचा समावेश करण्यात आला?
- दुसरे इंग्रज-मराठा युद्ध कधी झाले?
- क्लाईव्हने बंगालच्या दिवाणीचा अधिकार कोणत्या मुघल बादशहा कडून प्राप्त केला.
- दुहेरी शासन व्यवस्था म्हणजे काय?
- उपयुक्तवादात कोणते तत्व केंद्रस्थानी होते?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [25]

- i) भारत विषयक कायदा 1861 ची कारणे सांगा?
- ii) 1833 च्या सनदी कायद्याचे थोडक्यात मूल्यमापन करा?
- iii) भारत विषयक कायदा 1891 चे महत्व सांगा?
- iv) लॉर्डमाउंटबॅटनच्या फाळणीच्या योजनेचे थोडक्यात मूल्यमापन करा.
- v) 1935 च्या कायद्याची कलमे लिहा.
- vi) 1919 च्या सुधारणा कायद्याच्या कोणत्याही पाच तरतुदीची माहिती लिहा.
- vii) नेहरु अहवालाची पार्श्वभूमी सांगा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच) [25]

- i) माउंटबॅटन योजना
- ii) सिमला परिषद
- iii) क्रिप्स मिशनच्या मसूदा
- iv) राणीचा जाहिरनामा
- v) तिसरी गोलमेज परिषद
- vi) भारतीय स्वातंत्र्याचा कायदा (1947)
- vii) शुजाउधौला

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [10]

- i) भारतविषयक कायदा 1858 कायद्यांच्या तरतुदी सांगून त्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- ii) कंपनी राजवटीच्या भारतातील यशासंदर्भात सविस्तर माहिती लिहा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4424

[Total No. of Pages : 4

[6041]SODL-331

T.Y. B.A.

ECONOMICS

EC - DSE4 - G : Public Finance

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any Ten)

[10]

- a) What is Indirect Tax?
- b) What is IGST?
- c) What is Finance Commission?
- d) What is Planning Cost?
- e) What are the instruments of fiscal policy?
- f) Who is the founder of the General Theory of Employment?
- g) When does the fiscal year of India start and end?
- h) What is Gender Budgeting?
- i) Who appoints the Finance Commission?
- j) What is public revenue?
- k) Write the definition of tax.
- l) What is budget?

P.T.O.

Q2) Write the answer of following questions. (Any Five)

[25]

- a) Explain Wagner's law of increasing function of state.
- b) Explain the causes of increase in public expenditure.
- c) State the principles of public expenditure.
- d) Explain the limitations of fiscal policy.
- e) Discuss fiscal policy in developing countries.
- f) Explain the principles and importance of gender budgeting.
- g) State the constitutional provisions regarding allocation of tax revenue.

Q3) Write short Notes. (Any Five)

[25]

- a) Impact of Tax
- b) Tax eligibility
- c) Direct Tax
- d) Public Expenditure
- e) External Debt
- f) Fixed and Variable Costs
- g) Pros and Cons of Direct Tax

Q4) Explain in detail the answer of following questions. (Any One)

[10]

- a) Explain the reasons for the increase in public expenditure in India.
- b) Explain in detail the trends in India's deficit financing since 2011.

Total No. of Questions : 4]

P-4424

[6041]SODL-331

T.Y. B.A.

ECONOMICS

EC - DSE4 - G : Public Finance

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- अ) अप्रत्यक्ष कर म्हणजे काय?
- ब) आय जी एस टी (IGST) म्हणजे काय?
- क) वित्त आयोग म्हणजे काय?
- ड) योजना खर्च म्हणजे काय?
- इ) राजकोषीय धोरणाची साधने कोणती?
- फ) रोजगाराचा सामान्य सिद्धांत कोणी मांडला?
- य) भारताचे अंदाजपत्रकिय वर्ष कधीपासून सुरू होऊन कधी संपते?
- र) लिंगाधारीत अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- ल) वित्त आयोगाची नियुक्ती कोण करतात.
- व) सार्वजनिक उत्पन्न म्हणजे काय?
- श) कराची व्याख्या लिहा.
- ष) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [25]

- अ) राज्याच्या वाढत्या कार्याचा वॅग्नर चा नियम स्पष्ट करा.
- ब) सार्वजनिक खर्चात वाढ होण्यास जबाबदार असलेली कारणे सांगा.
- क) सार्वजनिक खर्चाची तत्वे सांगा.
- ड) राजकोषीय धोरणाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- इ) विकसनशील देशातील राजकोषीय धोरणाविषयी चर्चा करा.
- फ) लिंगधिष्ठित अंदाजपत्रकाचे धोरणे व महत्त्व स्पष्ट करा.
- य) कर महसुलाच्या वाटपासंदर्भात घटनात्मक तरतुदी सांगा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच) [25]

- अ) कराघात
- ब) करभार पात्रता
- क) प्रत्यक्ष कर
- ड) सार्वजनिक खर्च
- इ) बाह्य कर्ज
- फ) स्थिर आणि बदलता खर्च
- य) प्रत्यक्ष कराचे गुण-दोष

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणताही एक) [10]

- अ) भारतातील सार्वजनिक खर्चाच्या वाढीची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) भारताच्या तुटीचा अर्थभरण्यातील 2011 पासून ची प्रवृत्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4425

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-332

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

International Relations (DSE-4-H)

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following:

[10]

- a) What is International Relation define it?
- b) Who proposed the theory of surplus value?
- c) Who proposed system approach theory?
- d) When did World War II start.
- e) Write two functions of 'UNO'.
- f) When was SAARC organization established?
- g) Write the names of two member countries of ASEAN Association?
- h) During which period was the organization of Independent states most effective?
- i) What is Globalization define it?
- j) The disintegration of which country accelerated Globalization.
- k) State the types of terrorism.
- l) What is poverty? Define it's.

Q2) Attempt any five out of seven from the following:

[25]

- a) Explain the concept of an independent study branch of International relations.
- b) Explain the concept of Dictatorship.
- c) Explain the relevance of the non Alignment movement.
- d) Explain the effect of Globalization.
- e) State the reasons for the demand for a new International Economy.
- f) Briefly write the causes of 'Poverty'.
- g) Explain the concept of sustainable development.

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven from the following: **[25]**

- a) Explain the Importance of International Relation.
- b) Explain the concept of Realistic theory.
- c) Explain the effect of World War - II.
- d) Explain the strategy of Persuasion and Appeasement.
- e) Explain the World Trade Organization.
- f) Explain the limitation by explaining the meaning of breakway nation.
- g) Explain the development of Neo-colonialism.

Q4) Attempt any one out of two from the following. **[10]**

- a) Explain the role of International Organizations in World Politics?
- b) Explain what is Globalization and how has Globalization affected India?

Total No. of Questions : 4]

P-4425

[6041]-SODL-332

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

International Relations (DSE-4-H)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा. [10]

- आंतरराष्ट्रीय संबंध म्हणजे काय?
- अतीरीक्त मूल्य सिद्धांत कोणी मांडला.
- व्यवस्थावादी सिद्धांत कोणी मांडला.
- दुसरे महायुद्ध केव्हा सुरू झाले.
- युनोचे दोन कार्ये लिहा.
- सार्क या संघटनेची स्थापना केव्हा झाली.
- आसियान संघटनाच्या दोन सदस्य राष्ट्रांची नावे लिहा.
- अलीप्त राष्ट्र संघटना कोणत्या काळात सर्वात प्रभावी ठरली.
- जागतीकीकरण म्हणजे काय?
- कोणत्या देशाच्या विघटनामुळे जागतीकीकरणास गती मिळाली?
- दहशतवादाचे प्रकार सांगा?
- दारीद्रय म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांचे उत्तरे थोडक्यात लिहा. [25]

- आंतरराष्ट्रीय संबंध एक स्वतंत्र शाखा संकल्पना स्पष्ट करा.
- हुकूमशाही संकल्पना स्पष्ट करा?
- अलीप्त राष्ट्र गट चळवळीची प्रासंगिकता स्पष्ट करा.
- जागतीकीकरणाचे परीणाम स्पष्ट करा.
- नवीन आंतरराष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेच्या मागणीची कारणे सांगा.
- दारीद्रयाचे कारणे थोडक्यात लिहा.
- शाश्वत विकास संकल्पना स्पष्ट करा?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे महत्त्व स्पष्ट करा?
- ब) वास्तववादी सिद्धांत स्पष्ट करा?
- क) दुसऱ्या महायुद्धाचे परीणाम स्पष्ट करा?
- ड) अनुनय व तुष्टीकरणाचे धोरण स्पष्ट करा?
- इ) विश्व व्यापार संघटना (W.T.O.) स्पष्ट करा?
- फ) अलीप्त राष्ट्र गटाचा अर्थ सांगून मर्यादा स्पष्ट करा?
- य) नववसाहतवादाचा विकास स्पष्ट करा?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) जागतीक राजकारणातील आंतरराष्ट्रीय संघटनांची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) जागतीकीकरण म्हणजे काय? जागतीकीकरणाचा भारतावर काय परीणाम झाला स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4482

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-333
T.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE4-J : Administrative Thinkers
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- i) State two principles of Kautilya's administration.
- ii) How many components of the state has kautilya mentioned?
- iii) Who is the Father of scientific management?
- iv) Write down two features of Weber's bureaucracy.
- v) Who wrote the book 'Shop Management'?
- vi) Who is the father of Public Administration?
- vii) Who wrote 'The City' book?
- viii) State the two books of Karl Marx.
- ix) Who wrote the book 'Discovery of India'?
- x) What Abraham Maslow studied?
- xi) Who proposed the theory of needs?
- xii) Who is the Father of Modern Management?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- i) Write a note on the intelligence system described by Kautilya.
- ii) State the objectives of scientific management.
- iii) State the Taylor's principles of scientific management.
- iv) Explain Woodrow Wilson's views on the administration.
- v) Write the characteristics of Weber's bureaucracy.
- vi) State the characteristics of Nehru's socialism.
- vii) Explain Maslow's need Hierarchy theory.

Q3) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- i) Write a note on Kautilya's corruption.
- ii) Explain Taylor's concept of scientific management.
- iii) Write the types of Weber's authority.
- iv) State the characteristics of Marx's bureaucracy.
- v) Write a note on Nehru's democratic decentralization.
- vi) Explain the principles of Maslow's theory of motivation.
- vii) Characteristics of knowledge based workers.

Q4) Attempt any one out of the two from the following. **[10]**

- i) Discuss the administrative system of Kautilya in detail.
- ii) Explain Drucker's management by objective.

Total No. of Questions : 4]

P-4482

[6041]-SODL-333

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE4-J : Administrative Thinkers

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील बारा प्रश्नांपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) कौटिल्याच्या प्रशासनाची दोन तत्त्वे सांगा.
- ii) कौटिल्याने राज्याचे किती घटक सांगितले आहेत.
- iii) शास्त्रीय व्यवस्थापनाचे जनक कोण ?
- iv) वेबरच्या नोकरशाहीचे दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- v) 'शॉप मॅनेजमेन्ट' हे पुस्तक कोणी लिहिले ?
- vi) लोकप्रशासनाचे जनक कोण ?
- vii) 'द सिटी' हा ग्रंथ कोणी लिहिला.
- viii) कार्ल मार्क्सच्या दोन ग्रंथांची नावे सांगा.
- ix) 'डिस्कव्हरी ऑफ इंडिया' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?
- x) अब्राहम मास्लो यांनी कशाचा अभ्यास केला ?
- xi) गरजा सिद्धांत कोणी मांडला ?
- xii) आधुनिक व्यवस्थापनाचे जनक कोण ?

प्रश्न 2) खालील सात प्रश्नापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) कौटिल्याने वर्णन केलेल्या गुप्तचर यंत्रणेवर टीप लिहा.
- ii) शास्त्रीय व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे सांगा.
- iii) टेलर यांची शास्त्रीय व्यवस्थापनाची तत्त्वे सांगा.
- iv) वुड्रो विल्सन यांचे प्रशासनावरील विचार स्पष्ट करा.
- v) वेबरच्या नोकरशाहीचे वैशिष्ट्ये लिहा.
- vi) नेहरूंच्या समाजवादाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- vii) मास्लोचा गरजा पदसोपन सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील सात प्रश्नापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) कौटिल्याच्या भ्रष्टाचारावर टीप लिहा.
- ii) टेलर यांची शास्त्रीय व्यवस्थापन ही संकल्पना स्पष्ट करा. ?
- iii) वेबरयांच्या अधिसत्तेचे प्रकार लिहा.
- iv) मार्क्सच्या नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- v) नेहरूंच्या लोकशाही विकेंद्रीकरणावर टीप लिहा.
- vi) मास्लोच्या अभिप्रेरणा सिद्धांताची तत्त्वे स्पष्ट करा.
- vii) ज्ञानाधारित कामगारांची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 4) खालील दोन प्रश्नापैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) कौटिल्याच्या प्रशासकीय यंत्रणेवर सविस्तर विवेचन करा.
- ii) ड्रकरचे उद्दिष्टाधिष्ठानरूप व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4426

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-334

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE4-K : Contemporary Indian Society and Indian Society
Changes and Challenges
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10 × 1 = 10]

- a) What is Globalization?
- b) What is Nation Building?
- c) What is a Democracy?
- d) Who is the author of the book 'Hind Swarajya'?
- e) Write any two principles of Indian Constitution.
- f) Write expanded form of MGNREGA.
- g) State the meaning of online Education.
- h) Define Health.
- i) What is secularism?
- j) Which are the types of pollution?
- k) Who introduced the concept of 'Sarvodaya'?
- l) Write any two problems in urbanization in India.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Explain the contribution of Gandhi in Nation Building.
- b) Write short note on Indian Democracy.
- c) What is Green Revolution?
- d) Explain the Urbanization in India.
- e) Write short note on New Education Policy.
- f) Write about the New Economic Policy 1991.
- g) Explain the concept of Planned Development.

Q3) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Explain the contribution of Nehru in Nation Building.
- b) What is pollution? Describe the types of pollution.
- c) Write various causes of farmers suicide.
- d) Write the characteristics of slums.
- e) Write On Social Movement.
- f) Elaborate the Private Health Sectors Availability Quality. Access and Affordability in India.
- g) Discuss on Land Reforms.

Q4) Attempt any one out of two from the following :

[1 × 10 = 10]

- a) Describe the concept of media and Democracy.
- b) Elaborate the Public Health Sectors : Availability, Quality Access, Affordability and Ethics with special reference to Covid - 19 Pandemic.

Total No. of Questions : 4]

P-4426

[6041]-SODL-334

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE4-K : Contemporary Indian Society and Indian Society
Changes and Challenges**

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील बारा पैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10 × 1 = 10]

- अ) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
ब) राष्ट्रबांधणी म्हणजे काय?
क) लोकशाही म्हणजे काय?
ड) हिंद स्वराज्य या पुस्तकाचे लेखक कोण?
इ) भारतीय राज्यघटनेची कोणतीही दोन तत्वे लिहा.
फ) मनरेगाचे विस्तारीत रूप लिहा.
य) ऑनलाईन शिक्षणाचा अर्थ सांगा.
र) आरोग्याची व्याख्या
ल) धर्मनिरपेक्षता म्हणजे काय?
व) प्रदूषणाचे प्रकार कोणते?
श) सर्वोदयाची संकल्पना कोणी मांडली?
ष) भारतातील शहरीकरणातील कोणत्याही दोन समस्या लिहा.

प्रश्न 2) खालील सात पैकी पाच प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

[5 × 5 = 25]

- अ) राष्ट्रबांधणीतील गांधीजीचे योगदान स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय लोकशाहीवर संक्षिप्त टिप लिहा.
- क) हरितक्रांती म्हणजे काय?
- ड) भारतातील शहरीकरण स्पष्ट करा.
- इ) नवीन शैक्षणिक धोरणावर संक्षिप्त टिप लिहा.
- फ) आर्थिक धोरण 1991 विषयी लिहा.
- य) नियोजित विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील सात पैकी पाच प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

[5 × 5 = 25]

- अ) राष्ट्रबांधणीतील नेहरूंचे योगदान स्पष्ट करा.
- ब) प्रदुषण म्हणजे काय? प्रदुषणाचे प्रकार वर्णन करा.
- क) शेतकरी आत्महत्येची विविध कारणे लिहा.
- ड) झोपडीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) सामाजिक चळवळीवर लिहा.
- फ) भारतातील खाजगी आरोग्य क्षेत्राची उपलब्धता, गुणवत्ता, संधी आणि माफकता विशद करा.
- य) जमीन सुधारणेवर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[1 × 10 = 10]

- अ) माध्यमे आणि लोकशाही संकल्पना वर्णन करा.
- ब) कोविड 19 महामारीच्या विशेष संदर्भात सार्वजनिक आरोग्यक्षेत्र : उपलब्धता, गुणवत्ता, संधी, माफकता आणि नैतिकता विशद करा.

Total No. of Questions: 4]

SEAT No. :

P4444

[6041]-SODL-335

[Total No. of Pages : 3

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

**DSE 4-N : Ordinary Differential Equations and
Partial Differential Equations
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any TEN of the following.

[10]

- a) Find the general solution of The $\frac{dy}{dx} = y$.
- b) Give example of a linear second order ordinary differential equation.
- c) Give an example of a linear first order partial differential equation.
- d) Find the general integral of $\frac{\partial z}{\partial x} = \frac{\partial z}{\partial y}$.
- e) Compute the Wronskian of two functions $y_1(x) = x^2, y_2(x) = x|x|$ on $(-\infty, \infty)$.
- f) Find the general solution of $(D-1)(D-2)(D^2+1)y = 0$, where $D = \frac{d}{dx}$.
- g) Find $\frac{1}{D-1}e^x$.
- h) Find $\frac{1}{D^2+1}\cos(x)$.
- i) Find the particular Integral of $(D^2-1)y = e^{3x}$.
- j) Find an complete integral of $z = px + qy + p^2 + q^2$, where $p = \frac{\partial z}{\partial x}, q = \frac{\partial z}{\partial y}$.
- k) Define the first order semi-linear partial differential equation.
- l) Form the first order partial differential equation by eliminating arbitrary function f from $z = f(x^2 + y^2)$.
- m) Does the initial value problem $y' = y^{1/3}, y(0) = 0$ has unique solution on $(-\infty, \infty)$?

P.T.O.

Q2) Attempt any FIVE of the following.

[25]

- a) Let $y_1(x)$ and $y_2(x)$ are solutions of the equation $y''(x) + a(x)y'(x) + b(x)y(x) = 0$. Then show that solution of the equation $y''(x) + a(x)y'(x) + b(x)y(x) = c(x)$ can be obtained in the form $y(x) = u_1(x)y_1(x) + u_2(x)y_2(x)$.
- b) Let $f(D) = D^n + a_1 D^{n-1} + \dots + a_0$ and $D = \frac{d}{dx}$. Show that $f(D)e^{kx} = f(k)e^{kx}$.
- c) Let $W(x) = W(y_1, y_2, y_3)(x)$ be Wronskian of any three solutions of the equation $y^{(3)} + a_1(x)y^{(2)} + a_2(x)y^{(1)} + a_3(x)y = 0$. Then Show that $\frac{dw}{dx} + a_1(x)w(x) = 0$.
- d) Find solution of the $y'' - 3y' + 2y = e^{3x}(-1 + 2x + x^2)$ using method of undetermined coefficients.
- e) Find the general solution of the equation $y'' - 2xy' + y = 0$ using power series solution method.
- f) Find the general solution of the system of differential equations $\frac{dx}{dt} = 2x + 3y, \frac{dy}{dt} = x - 3y$.
- g) Prove that $\frac{1}{(D-a)^n} e^{ax} = \frac{x^n}{n!} e^{ax}$.

Q3) Attempt any Five of the following.

[25]

- a) Let $u(x, y, z) = c_1$ and $v(x, y, z) = c_2$ be two integrals of the simultaneous ordinary differential equations $\frac{dx}{P(x, y, z)} = \frac{dy}{Q(x, y, z)} = \frac{dz}{R(x, y, z)}$. Then show that $F(u(x, y, z), v(x, y, z)) = 0$ is the general solution of the partial differential equation $P(x, y, z)z_x + Q(x, y, z)z_y = R(x, y, z)$. Where F is arbitrary C^1 function.
- b) Find the solution of the equation $2z_x - 3z_y + 2z = 2x$ such that $u\left(x, -\frac{x}{2}\right) = x^2$.

- c) Find the complete integral of $p^2 + q^2 = 1$.
- d) Find complete integral of $xp + 3yq = 2(z - x^2q^2)$ by charpit's method.
- e) Solve the initial value problem $z_x^2 + zy + z = 0$. $z(x, 0) = x$.
- f) Find the partial differential equations of family of planes whose sum of x, y and z intercepts in unity.
- g) Form the partial differential equation by eliminating the arbitrary functions from $z = y f_1(x) + f_2(y)$.

Q4) Attempt any ONE of the following.

[10]

- a) Find Frobenius series solution of $2x^2y'' + 3xy' - (x^2 + 1)y = 0$ around regular singular point $x = 0$
- b) Explain the Lipschitz condition on the function $f = f(x, y)$ on $[a, b] \times [c, d]$, which is sufficient condition for the existence and uniqueness of solution of initial value problem $y' = f(x, y)$, $y(x_0) = y_0$. Where $a < x_0 < b$ and $c < y_0 < d$.

Total No. of Questions : 4]
P4427

SEAT No. :
[Total No. of Pages : 2

[6041]-SODL-336
T.Y.B.A.
ENGLISH
SEC - 4 - A : Mastering Life Skills and Life Values
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10×1=10]

- a) Define Decision-making skills?
- b) The value and importance of the rationality is mostly in the perception of the _____ and _____.
- c) Which technique is used for stimulating innovative novel and imaginative ideas?
- d) Which is the first step towards managing stress?
- e) What is mean by 'Tradition'?
- f) When does moral values come into play?
- g) Who said that 'to be a good manager, one has to be a good man'?
- h) The Latin word 'gratia' signifies _____.
- i) Contemplation means _____.
- j) The quality of the decision is deeply dependent on _____.
- k) What is essential for making decisions?
- l) GAD stands for _____.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) Explain any two basic human values.
- b) State the purpose of ethical codes.
- c) What does effectiveness of managers depends on?
- d) Why are skills important?
- e) What does the self awareness hypothesis propose?
- f) What is communication skill?
- g) What are the various types of problems?

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) Describe the creative process in brief.
- b) Briefly describe the three theories of stress.
- c) Differentiate between ethics and values.
- d) Why are moral values important in the student's life?
- e) State the elements that make up a profession
- f) Briefly describe discipline as a value.
- g) What is mindfulness ? Explain in brief.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[1×10=10]

- a) Give a descriptive analysis of steps involved in decision-making.
- b) Elaborate on all aesthetic stage descriptions.

[6041]-SODL-337

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

SEC4 - B : कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्य
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

अ) परिषदेचे प्रकार लिहा?

ब) सामाजिक कार्यक्रम कशास म्हणतात?

क) जाहिरातीस कोणती कला म्हटले जाते?

ड) दूरदर्शन हे कोणत्या स्वरूपाचे माध्यम आहे.

इ) कार्यक्रम संयोजनातील कोणतेही दोन घटक लिहा?

फ) भाषणांचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा?

य) बातमीचे घटक लिहा?

र) कविसंमेलन म्हणजे काय?

ल) वाचन प्रेरणा दिन केंव्हा साजरा केला जातो?

व) मराठी भाषा दिन कोणत्या साहित्यकाराच्या जन्मदिवशी साजरा केला जातो?

श) मुद्रित माध्यमे कोणकोणती आहेत?

ष) मेळावेचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा?

P.T.O.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) भाषणाचे स्वरूप स्पष्ट करा?
- ब) राष्ट्रीय चर्चासत्र याविषयी माहिती लिहा?
- क) विपणनविषयक जाहिरातीचे स्वरूप स्पष्ट करा?
- ड) जाहिरातीचे कार्य स्पष्ट करा?
- इ) कार्यक्रम संयोजनातील भाषेचे महत्त्व सांगा?
- फ) निमंत्रण पत्र लेखन करताना कोणती काळजी घ्यावी?
- य) 'मराठी भाषा पंधरवाडा' याविषयी माहिती लिहा?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) वार्षिक क्रीडा पारितोषक वितरण समारंभासाठी प्रमुख पाहुण्यांना निमंत्रण पत्र तयार करा?
- ब) 'मानपत्र लेखन' याविषयी माहिती लिहा?
- क) प्रायोजकाची कार्य सांगा.
- ड) गटचर्चा स्वरूप स्पष्ट करा?
- इ) कार्यक्रमाचे स्वरूप स्पष्ट करा?
- फ) प्रसंगानुरूप भाषणाचे प्रकार थोडक्यात लिहा?
- य) झूमवरील व्याख्यान याविषयी माहिती लिहा?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) मेळाव्याचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा?
- ब) बातमी लेखन करताना कोणत्या आवश्यक बाबी असतात ते सविस्तर स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4428

[6041]-SODL-338

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

SEC4 - C : पाठ्यचर्या पटकथा लेखन और साहित्य और फिल्ममांतरण
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए :

[10]

- i) पटकथा का बीज बिंदु क्या है?
- ii) पटकथा लेखन की प्रक्रिया में कितने चरण होते हैं?
- iii) पटकथा को अंग्रेजी में क्या कहा जाता है?
- iv) संवाद किसे कहते हैं?
- v) फिल्म, फीचर फिल्म और मूवी किसके प्रचलित पर्याय हैं?
- vi) गीत किसे कहते हैं?
- vii) भारत में निर्मित पहली फिल्म का नाम क्या है?
- viii) समानांतर सिनेमा की शुरुआत कब हुई?
- ix) सन् 2000 से पूर्व हिंदी सिनेमा का स्वरूप कैसा था?
- x) 'नौकर की कमीज' फिल्म के निर्देशक का नाम लिखिए।
- xi) 'सारा आकाश' उपन्यास के उपन्यासकार कौन हैं?
- xii) 'तीसरी कसम' फिल्म के नायक और नायिका का नाम लिखिए।

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[25]

- अ) पटकथा लेखन का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।
- ब) पटकथा लेखन के मुख्य घटकों का परिचय दीजिए।
- क) फिल्म वाक श्रू से क्या तात्पर्य है?
- ड) सिनेमा की विभिन्न परिभाषाएँ लिखिए।
- इ) पटकथा लेखन में कौन से सॉफ्टवेयर का उपयोग होता है?
- फ) सिनेमा के पटकथा लेखन में संवादों के महत्त्व को स्पष्ट कीजिए।
- य) फिल्मांतरण के प्रकार बताइए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[25]

- अ) पटकथा लेखन के इतिहास को स्पष्ट कीजिए।
- ब) पटकथा की विभिन्न परिभाषाएँ लिखिए।
- क) धारावाहिक के प्रचलित प्रकारों का परिचय दीजिए।
- ड) हिंदी फीचर फिल्मों के प्रमुख प्रकारों का परिचय दीजिए।
- इ) समानांतर सिनेमा से क्या तात्पर्य है?
- फ) 'मोहनदास' फिल्म किसने और कब बनाई?
- य) 'फिल्मांतरण' का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए :

[10]

- अ) पटकथा लेखन में संवाद के महत्त्व को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- ब) सिनेमा की परिभाषा देकर साहित्य और सिनेमा के अंतर्संबंध पर प्रकाश डालिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4429

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-339

T.Y.B.A.

HISTORY

**SEC 4 - E : South Indian Art and Architecture and
Heritage Management
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- a) In which state Ajanta located?
- b) Which rules encouraged Lepakshi paintings?
- c) Badami was capital of which Kingdom?
- d) In which state the Badami located?
- e) Which architectural styles are Dravidian style and Nagar style?
- f) What is 'Vesara'?
- g) Give name of any two world heritage site of India.
- h) Give name of any two world heritage site of Maharashtra.
- i) When was the Archaeological survey of India established?
- j) What is the context of 'PRASHAD' scheme?
- k) In which state the sun temple of Konark located?
- l) Explain the concept of 'Heritage Tourism'

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) Explain the importance of painting of Ajanta.
- b) Explain the heritage value of Badami.
- c) How were the painting of Tanjavur made?
- d) Give information about Pattadkal.
- e) State the importance of UNESCO in heritage management.
- f) State the major steps in heritage management.
- g) State the objectives of 'Heritage Tourism'.

Q3) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) State the importance of painting of Lepakshi.
- b) What are the threats to heritage site?
- c) What are the principles of National heritage Values?
- d) Write information about world Heritage site of India.
- e) Write short note- 'Heritage'
- f) Write information about any four world Heritage sites of Maharashtra.
- g) State different types of 'Heritage'.

Q4) Attempt any one out of two from the following. **[10]**

- a) Give information about architecture of Mahabalipuram.
- b) Write the role of government and people in heritage site Management.

Total No. of Questions : 4]

P4429

[6041]-SODL-339

T.Y.B.A.

HISTORY

SEC 4 - E : South Indian Art and Architecture and

Heritage Management

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील 12 प्रश्नांपैकी कोणतेही 10 प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) अजंता हे ठिकाण कोठे आहे?
- ब) लिपाक्षी चित्रकलेला कोणत्या राज्यकर्त्यांनी प्रोत्साहन दिले?
- क) बदामी ही कोणत्या राज्यकर्त्यांची राजधानी होती?
- ड) बदामी हे ठिकाण कोणत्या राज्यात आहे?
- इ) 'द्रविड शैली' व नागर शैली या कोणत्या स्थापत्यकलेच्या शैली आहेत?
- फ) 'वेसर' म्हणजे काय?
- य) भारतातील कोणत्याही दोन वारसा स्थळांची नावे सांगा.
- र) महाराष्ट्रातील कोणत्याही दोन जागतिक वारसा स्थळांची नावे सांगा.
- ल) भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण विभागाची स्थापना कधी झाली?
- व) प्रशाद (PRASHAD) योजना कशा संदर्भात आहे?
- त) कोणार्कचे सूर्यमंदिर कोणत्या राज्यात आहे?
- थ) 'वारसा पर्यटन' संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील सात पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) अजंता येथील चित्रकलेचे महत्व सांगा.
- ब) बदामीचे वारसामुल्य स्पष्ट करा.
- क) तंजावर येथील चित्रे कशी तयार झाली?
- ड) पददकल विषयी माहिती सांगा.
- इ) वारसा व्यवस्थापनातील 'युनेस्कोचे' महत्व सांगा.
- फ) वारसा व्यवस्थापनाच्या प्रमुख पायऱ्या सांगा.
- य) वारसा पर्यटनाची उद्दीष्टे सांगा.

प्र.3) खालील सातपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) लेपाक्षी चित्रकलेचे महत्व सांगा.
- ब) वारसा स्थळांना कशापासून धोका असतो?
- क) राष्ट्रीय वारसा मुल्याची तत्वे सांगा.
- ड) भारतातील जागतिक वारसा स्थळांची थोडक्यात माहिती लिहा.
- इ) वारसा (Heritage) टीप लिहा.
- फ) महाराष्ट्रातील कोणत्याही चार जागतिक वारसा स्थळांची माहिती सांगा.
- य) 'वारसा' चे विविध प्रकार सांगा.

प्र.4) कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) महाबलीपूरम येथील स्थापत्यकलेची माहिती द्या.
- ब) वारसा स्थळ व्यवस्थापनातील शासन व जनता यांची भूमिका सविस्तर मांडा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P4430

[6041]-SODL-340

T.Y.B.A.

ECONOMICS

**SEC4 - G : Business Management
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any Ten)

[10]

- a) When did Make in India start?
- b) When did startup India start?
- c) When was the National Agricultural Market (e name) established?
- d) When was Pradhan Mantri Mudra Yojana launched?
- e) What is the minimum required age to avail stand up India scheme?
- f) What is the maximum loan limit under Mudra Yojana?
- g) The slogan 'Zero Defect Zero Effect' is related to which scheme?
- h) Which sector is not covered under make in India programme?
- i) Explain the concept of management.
- j) Explain the importance of management.
- k) What is planning?
- l) What is Mudraloan?

P.T.O.

Q2) Write the answer of following questions. (Any Five)

[25]

- a) Explain the various components of the process of management.
- b) Explain the concept of planning and explain the nature of planning.
- c) Explain the factors affecting decision making process.
- d) Write in detail the types of business planning.
- e) Write information about make in India scheme.
- f) Explain in detail the final project presentation sample.
- g) Explain the functions and importance of business venture.

Q3) Write short notes. (Any Five)

[25]

- a) Management process
- b) Management requirements
- c) Decision making process
- d) Nature of Planning
- e) Dairy management development scheme in India
- f) Types of Mudra Loan Scheme
- g) Entrepreneurship Development Training Program Workshop.

Q4) Explain in detail the answer of following questions. (Any One)

[10]

- a) Explain in detail the need and importance of management.
- b) Explain in detail the Dairy Management Development Scheme in India.

Total No. of Questions : 4]

P4430

[6041]-SODL-340
T.Y.B.A.
ECONOMICS
SEC4 - G : Business Management
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 2) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) मेक इन इंडिया ची सुरुवात कधी झाली?
- ii) स्टार्टअप इंडिया ची सुरुवात कधी झाली?
- iii) राष्ट्रीय कृषी बाजाराची (e नाम) स्थापना कधी झाली?
- iv) प्रधानमंत्री मुद्रा योजना कधी सुरू करण्यात आली?
- v) स्टॅन्ड अप इंडिया योजनेचा लाभ घेण्यासाठी किमान वयाची अट किती आहे?
- vi) मुद्रा योजनेअंतर्गत कर्जाची कमाल मर्यादा किती आहे?
- vii) 'झिरो डिफेक्ट झिरो इफेक्ट' हे घोषवाक्य कोणत्या योजनेशी संबंधित आहे?
- viii) मेक इन इंडिया कार्यक्रमात कोणते क्षेत्र समाविष्ट नाही?
- ix) व्यवस्थापन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- x) व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- xi) नियोजन म्हणजे काय?
- xii) मुद्रालोन म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) व्यवस्थापन प्रक्रियेचे विविध घटक स्पष्ट करा.
- ब) नियोजन ही संकल्पना स्पष्ट करून नियोजनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) निर्णय प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- ड) व्यावसायिक नियोजनाचे प्रकार सविस्तर लिहा.
- इ) मेक इन इंडिया योजनेची माहिती लिहा.
- फ) अंतिम प्रकल्प सादरीकरण नमुना सविस्तर स्पष्ट करा.
- य) व्यवसाय उपक्रमाची कार्य आणि महत्व विशद करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) व्यवस्थापन प्रक्रिया
- ब) व्यवस्थापनाची आवश्यकता
- क) निर्णय प्रक्रिया
- ड) नियोजनाचे स्वरूप
- इ) भारतातील दुग्ध व्यवस्थापन विकास योजना
- फ) मुद्रा लोन योजनेचे प्रकार
- य) उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम कार्यशाळा

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) व्यवस्थापनाची आवश्यकता आणि महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील दुग्धव्यवस्थापन विकास योजनेविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P4431

[6041]-SODL-341

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**SEC4-H : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- a) Which new states were created from Uttarpradesh and Bihar respectively?
- b) Which new state is being demanded from Maharashtra?
- c) Which two processess originate from regionalism?
- d) State any two factors that caused to regionalism.
- e) When did the Nagpur pact taken place?
- f) When was Maharashtra state established?
- g) What is mean by Bhumiputra?
- h) What is state reorganization Commission?
- i) Which operation did taken place for liberation of Marathwada?
- j) How many people were killed in samyukt Maharashtra movement?
- k) India has diversity in what respect?
- l) Which new states came into existence in India in year 2000?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from following.

[25]

- a) What are the reasons for rise of regionalism?
- b) What are the solutions to regionalism?
- c) Write a brief note on Nagpur pact.
- d) Explain the objectives of samyukt Maharashtra committee?
- e) What was the effect of regionalism on Indian politics?
- f) Write note on Dar committee.
- g) Explain the role of marathi newspapers in samyukt Maharashtra movement.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Explain the Marathwada development movement.
- b) What measures taken to remove regional imbalance?
- c) Write the functions of statutory development board.
- d) Write a note on the demand of new vidarbha state.
- e) Discuss on Maharashtra - Karnataka border issue.
- f) Explain the provisions of Nagpur pact.
- g) Discuss on state reorganization commission.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Explain the causes of origion of regionalism in India and inter connectedness between national integration and integrity.
- b) Explain the history of Maharashtra.

Total No. of Questions : 4]

P4431

[6041]-SODL-341

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

SEC4 - H : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) उत्तरप्रदेश व बिहारमधून अनुक्रमे कोणती नवीन राज्ये निर्माण करण्यात आली?
- ब) महाराष्ट्रातून कोणत्या नविन राज्याची मागणी केली जात आहे?
- क) प्रादेशिकतावादातून कोणत्या दोन प्रक्रिया उगम पावतात?
- ड) प्रादेशिकतावादाला कारणीभूत ठरणाऱ्या कोणत्याही दोन बाबी सांगा.
- इ) नागपूर करार कधी झाला?
- फ) स्वतंत्र महाराष्ट्र राज्याची स्थापना कधी झाली?
- य) भूमिपुत्र म्हणजे काय?
- र) राज्य पुनर्रचना आयोग म्हणजे काय?
- ल) मराठवाडा मुक्तिसंग्रामासाठी कोणती मोहिम राबवण्यात आली?
- व) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीत एकूण किती हुतात्मे झाले?
- त) भारतात कोणकोणत्या बाबतीत विविधता आहे?
- थ) 2000 साली भारतात कोणती नविन राज्ये अस्तित्वात आली?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) प्रादेशिकतावादाच्या उदयाची कारणे काय आहेत?
- ब) प्रादेशिकतावादावर कोण-कोणते उपाय योजता येतील?
- क) नागपूर कराराविषयी थोडक्यात टिप लिहा.
- ड) संयुक्त महाराष्ट्र समितीची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- इ) भारतीय राजकारणावर प्रादेशिकतावादाचा काय परिणाम झाला?
- फ) दार समितीवर थोडक्यात टिप लिहा.
- य) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीतील मराठी वृत्तपत्रांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) मराठवाडा विकास आंदोलन सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) प्रादेशिक असमतोल दूर करण्यासाठी कोणत्या उपाययोजना करता येतील?
- क) वैधानिक विकास मंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) स्वतंत्र विदर्भ राज्याच्या मागणीवर टिप लिहा.
- इ) महाराष्ट्र-कर्नाटक सीमावादावर चर्चा करा.
- फ) नागपूर करारातील तरतूदी सविस्तर स्पष्ट करा.
- य) राज्य पुनर्रचना आयोग यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तरपणे लिहा.

[10]

- अ) भारतातील प्रादेशिकतावादाच्या उदयाची कारणे आणि राष्ट्रीय एकात्मता व अखंडता यांचा परस्परसंबंध सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्राचा इतिहास सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4485

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-342

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

SEC 4-J : Samyukta Maharashtra Movement

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 10 out of 12 of the following :

[10]

- a) The dispute over which part of Maharashtra and Karnataka is going on.
- b) Which two states were formed on 1 May 1960?
- c) Which state was formed in the year 2014?
- d) In the year 1818, the Maratha Kingdom went and whose power was established.
- e) What are the five Major regions of Maharashtra?
- f) Dr. Pattabhi Sitaramayya proposed a resolution to create a state based on the Telugu language.
- g) Who was the first Chief Minister of a Bilingual state?
- h) What is CWC?
- i) Who established the Dar Committee?
- j) Which committee was constituted for the formation of Maharashtra State?
- k) After the formation of Sanyukta Maharashtra, the demand of which state began to gain Momentum.
- l) When is Marathwada Liberation Day (Mukti Sangram Din) Celebrated?

P.T.O.

Q2) Attempt any 5 out of 7 of the following :

[25]

- a) State the reasons behind the growth of regionalism in India.
- b) Discuss the Saint's Movement and Literature.
- c) Explain the Krishna-Godavari water sharing dispute.
- d) State the provisions of the Nagpur Treaty.
- e) State the responsibilities of the Governor.
- f) Write a short note on the Namantar Movement.
- g) Write a short note on the Marathwada Development Movement.

Q3) Attempt any 5 out of 7 of the following :

[25]

- a) State the characteristics of regionalism.
- b) Explain the objectives of Samyukta Maharashtra Committee.
- c) Discuss the Belgaum boundary question.
- d) Explain the Fazal Ali Commission.
- e) What were the importance conditions of the Akola Agreement?
- f) Briefly describe the history of Marathas with reference to Maharashtra.
- g) Explain the origin of the Samyukta Maharashtra Movement.

Q4) Attempt any One out of Two of the following :

[10]

- a) Explain the concept of "sons of soil" in details.
- b) Write the history of Samyukta Maharashtra movement of formation of Maharashtra.

Total No. of Questions : 4]

P-4485

[6041]-SODL-342

T.Y. B.A.

लोकप्रशासन

SEC 4-J : संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही 10 प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) महाराष्ट्र आणि कर्नाटक राज्याच्या कोणत्या भागावरून वाद सुरू आहे.
- ब) 1 मे 1960 रोजी कोणत्या दोन राज्याची निर्मिती झाली.
- क) 2014 साली कोणत्या राज्याची स्थापना झाली.
- ड) 1818 साली मराठ्यांचे राज्य जाऊन कोणाची सत्ता प्रस्थापित झाली.
- इ) महाराष्ट्रातील 5 प्रमुख प्रदेश कोणते आहेत.
- फ) डॉ. पट्टाभूषी सीतारामच्या यांनी तेलगू भाषेवर आधारित कोणत्या राज्याच्या निर्मितीचा ठराव मांडला.
- य) द्वैभाषिक राज्याचे पहिले मुख्य मंत्री कोण होते.
- र) सीडब्ल्यूसी म्हणजे काय?
- ल) दार समितीची स्थापना कोणी केली.
- व) महाराष्ट्र राज्याच्या निर्मितीसाठी कोणती समिती स्थापन करण्यात आली होती.
- श) संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीनंतर कोणत्या राज्याची मागणी जोर धरू लागली.
- ष) मराठवाडा मुक्ती संग्राम दिन कधी साजरी केला जातो.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) भारतातील प्रादेशिकतावादाच्या वाढीमागील कारणे सांगा.
- ब) संताची चळवळ आणि साहित्य याची चर्चा करा.
- क) कृष्णा-गोदावरी पाणी वाटणचा तंटो स्पष्ट करा.
- ड) नागपूर कराराच्या तरतुदी सांगा.
- इ) राज्यपालाची जबाबदारी सांगा.
- फ) नामांतर चळवळीवर टीप लिहा.
- य) मराठवाडा विकास आंदोलनावर टील लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) प्रादेशिकतेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) संयुक्त महाराष्ट्र समितीची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- क) बेळगाव सीमाप्रश्नांची चर्चा करा.
- ड) फाजल अली आयोग स्पष्ट करा.
- इ) अकोला कराराच्या महत्वाच्या अटी कोणत्या होत्या.
- फ) महाराष्ट्राच्या संदर्भात मराठ्यांचा इतिहासात थोडक्यात सांगा.
- य) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीची उत्पत्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) “भूमिपुत्र” ही संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ आणि महाराष्ट्र निर्मितीचा इतिहास लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P4432

[6041]-SODL-343

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC4 - K : Academic Writing and Research Project and
Understanding and Mitigating Violence
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10×1=10]

- i) What is Research Question?
- ii) In which state was the first 'Anti-superstition and Black Magic Act' Passed?
- iii) What is visual content analysis?
- iv) Write the any two characteristics of creative person.
- v) Write the meaning of quantitative research.
- vi) Write the definition of violence.
- vii) What is child abuse?
- viii) When was the Vishakha Act passed?
- ix) What are the types of research design?
- x) What is participatory observation?
- xi) What is bullying?
- xii) What is patriarchy?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) Write the concept of violence.
- b) Write in brief about content analysis method.
- c) Write a short note on Quantitative methods.
- d) Write about crime against women in brief.
- e) Discuss domestic violence Act - 2005.
- f) Write a short note on oral history.
- g) Explain culture violence as a social issue.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[5×5=25]

- a) Explain focus group interview.
- b) Discuss caste based violence.
- c) What is mean by Interpretation of data?
- d) Explain sociologically the concept of teasing.
- e) Write short note on 'Reference list'.
- f) Describe the criminal Law Amendment act 2013.
- g) Write in brief about Mahatma Gandhi Tanta Mukti Yojana.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[1×10=10]

- a) Explain in details steps of Report Writing.
- b) Write in details about Domestic Violence Act - 2005.

Total No. of Questions : 4]

P4432

[6041]-SODL-343

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC4 - K : Academic Writing and Research Project and
Understanding and Mitigating Violence
(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालील बारापैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10×1=10]

- i) संशोधन प्रश्न म्हणजे काय?
- ii) अंधश्रद्धा विरोधी 'काळ्या जादुचा कायदा' सर्वप्रथम कोणत्या राज्यात संमत झाला?
- iii) 'दृश्य आशय विश्लेषण' म्हणजे काय?
- iv) सृजनशील व्यक्तीची कोणतेही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- v) संख्यात्मक संशोधनाचा अर्थ सांगा.
- vi) 'हिंसे' ची व्याख्या लिहा.
- vii) बालकांचा दुरुपयोग म्हणजे काय?
- viii) 'विशाखा कायदा' कोणत्या वर्षी पारित करण्यात आला.
- ix) संशोधन आराखड्याचे प्रकार सांगा.
- x) 'सहभागी निरीक्षण' म्हणजे काय?
- xi) 'गुंडगिरी' म्हणजे काय?
- xii) 'पितृसत्ताकता' म्हणजे काय?

प्र.2) खालील सात पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) हिंसेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) आशय विश्लेषण पद्धतीचे थोडक्यात वर्णन करा.
- क) संख्यात्मक पद्धतीवर थोडक्यात टीप लिहा.
- ड) स्त्रियाविरुद्धच्या गुन्हे याविषयी थोडक्यात लिहा.
- इ) घरगुती हिंसाचार कायदा 2005 यावर चर्चा करा.
- फ) मौखिक इतिहासावर थोडक्यात टिप लिहा.
- य) संस्कृती हिंसा एक सामाजिक मुद्दा म्हणून स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील सातपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- अ) समूह केंद्रित मुलाखत स्पष्ट करा.
- ब) जाती आधारित हिंसेवर चर्चा करा.
- क) माहितीचे अर्थनिवर्चन म्हणजे काय?
- ड) छेडछाड संकल्पना समाजशास्त्रीय दृष्ट्या स्पष्ट करा.
- इ) संदर्भ सूची यावर टिप लिहा.
- फ) गुन्हेगारी 2013 चा कायदा वर्णन करा.
- य) महात्मा गांधी तंटामुक्ती योजना थोडक्यात लिहा.

प्र.4) खालील दोनपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[1×10=10]

- अ) अहवाल लेखनाच्या पायऱ्या सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) कौटुंबिक हिंसाचार कायदा 2005 या संदर्भात सविस्तर माहिती द्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4472

[Total No. of Pages : 4

[6041]-SODL-344

T.Y. B.A.

**SEC-4-L : Personality Development
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten from the following & answer in one sentence each : **[10]**

- a) State any one characteristics of personality.
- b) Define Persona.
- c) What is the function of Thyroid Glands?
- d) What is cardinal Trait?
- e) Name the types of communication.
- f) Define Introspection.
- g) What is Self-Development?
- h) Define negative Self-Esteem.
- i) Define Ideal self.
- j) Name the factors of Eysenck's personality model.
- k) What are Ethics?
- l) Name the factors in communication.

P.T.O.

Q2) Attempt any five from the following & answer the questions : [25]

- a) State misconceptions of personality in brief.
- b) Describe conscientiousness in brief and give examples.
- c) Describe the theory of personality given by Raymond Cattell.
- d) State Self-Introduction in brief.
- e) Describe Types of Self-Assessment.
- f) Describe Self Development process in brief.
- g) Write the steps of Time-management and explain.

Q3) Attempt any five from the following and answer the questions : [25]

- a) Explain the importance of Decision - Making.
- b) Differentiate between Introversion & Extraversion with examples.
- c) Write a short note on Agreeableness.
- d) Describe the uses of Self-Appraisal.
- e) Explain the process of Self-Development in brief.
- f) Uses of competency mapping, explain briefly.
- g) Explain the types of Decision briefly.

Q4) Attempt any one from the following & answer the questions : [10]

- a) What is Self-Esteem? Explain the types and give examples.
- b) What is communication? Give the types and state the process.

Total No. of Questions : 4]

P-4472

[6041]-SODL-344

T.Y. B.A.

SEC-4-L : व्यक्तिमत्व विकास

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

अ) व्यक्तिमत्वाचे कोणतेही एक वैशिष्ट्य सांगा.

ब) पर्सोना / Persona म्हणजे काय?

क) कंठस्थ ग्रंथीचे कार्य काय आहे?

ड) व्यक्तिमत्वाचा प्रधान गुण म्हणजे काय?

इ) संप्रेषणाचे प्रकार सांगा.

फ) आत्म-परिक्षण म्हणजे काय?

य) स्व-विकास म्हणजे काय?

र) निम्न स्व-आदर म्हणजे काय?

ल) आदर्श स्व म्हणजे काय?

व) आयझेंक व्यक्तिमत्व प्रारूपाचे घटक सांगा.

श) नैतिक मूल्य म्हणजे काय?

ष) संप्रेषणातील घटक सांगा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) व्यक्तिमत्वाच्या गैरसमजुती स्पष्ट करा.
- ब) जाणीवपूर्वक तत्परता सोदाहरण स्पष्ट करा.
- क) रेमंड कॅटल यांचा व्यक्तिमत्व सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ड) स्व-परिचय म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
- इ) आत्मपरिक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) स्व प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- य) वेळेच्या नियोजनातील पायऱ्या स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) निर्णय प्रक्रियेचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) कार्ल युगांच्या अंतर्मुखता - बहिर्मुखता संकल्पनेतील फरक सोदाहरण स्पष्ट करा.
- क) सहमतिदर्शकता संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) स्व-मूल्यांकनाचे फायदे स्पष्ट करा.
- इ) स्व-विकास प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- फ) सक्षमता मापनाचे उपयोग स्पष्ट करा.
- य) निर्णयांचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) स्व-आदर संकल्पना स्पष्ट करा, त्याचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) संप्रेषण प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा. त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-4486

[Total No. of Pages : 3

[6041]-SODL-345

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

**SEC4-D : INTRODUCTION TO MANUSCRIPTOLOGY
AND SANSKRIT WRITING SKILL**

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

सूचना: 1) All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Solve any the questions :

[10]

खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

i) हस्तलिखितपरम्पराधारे भासस्य रूपकानि केन महोदयेन प्राप्तानि?

ii) वाक्यशुद्धिं कुरुत ।

उत्पीठिके पुस्तकं विद्यते ।

iii) भाण्डारकरप्राच्यविद्यासंशोधनमन्दिरं कुत्र वर्तते?

iv) राष्ट्रीय पाण्डुलिपि मिशन इत्यस्य प्रकल्पस्य प्रारम्भः कस्मिन् संवत्सरे अभवत्?

v) रिक्तस्थानं पूरयत ।

..... परितः उद्यानं विद्यते (यज्ञशाला इत्यस्य शब्दस्य समीचीनं रूपं योजयत)

vi) ब्राह्मीलिपेः प्रथमो वाचकः कः मन्यन्ते अभ्यासकाः?

vii) साकं सेनापतिः आगतः । (राजन् इत्यस्य शब्दस्य उचितं रूपं लिखत)

viii) गुरुमुखीलिपेः उत्पत्तिलिपिः का लिपिः विद्यते?

ix) भारतदेशे शिलाभिलेखलिपिषु कस्यां लिपिमध्ये लिखितानि शिलाभिलेखानि आधिक्येन वर्तन्ते?

x) वाक्यं शुद्धं कुरुत

जगतस्य कर्ता ईश्वरः विद्यते ।

P.T.O.

- xi) (शुक्ल) वस्त्रं धारयति महोदयः इत्यस्मिन् वाक्ये शुक्ल इत्यस्य शब्दस्य उचितं रूपं लिखत ।
xii) एष श्वः ग्रामं गम् इत्यस्य धातोः लृङ् लकारस्य योग्यं रूपं लिखत ।

Q2) Solve any five questions :

[25]

खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

- i) Write a note on Textual Criticism.
पाठचिकित्सा ह्या विषयावर टीप लिहा.
- ii) Explain structure of manuscripts.
हस्तलिखितांची रचना स्पष्ट करा.
- iii) Write a note on preservation of Manuscripts.
हस्तलिखितांचे जतन यावर टीप लिहा.
- iv) Languages and scripts used in manuscripts.
हस्तलिखितांतून योजल्या जाणाऱ्या भाषा आणि लिपी.
- v) Explain importance of manuscripts.
हस्तलिखितांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- vi) Write an essay on topics in manuscripts in India.
भारतातील हस्तलिखितांचे विषय यावर निबंध लिहा.
- vii) Write a note on Documentation of manuscripts.
हस्तलिखितांचे नोंदणीकरण ह्यावर टीप लिहा.

Q3) Solve any five questions :

[25]

खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

- i) There is a parking problem at your place. Write a letter to request for the same in the Sanskrit language.
तुमच्या परिसरात वाहनतळाची समस्या आहे. त्यासाठीची विनंती करणारे पत्र संस्कृतमधून लिहा.
- ii) Write a book review read by you in the Sanskrit language.
तुम्ही वाचलेल्या पुस्तकाचे परीक्षण संस्कृत भाषेत करा.
- iii) Explain a quotation नरत्वं दुर्लभं लोके in the Sanskrit language.
नरत्वं दुर्लभं लोके, या वचनाचे स्पष्टीकरण संस्कृत भाषेत करा.
- iv) There is a prize distribution program in your college and you are an anchor of the same. Write a script for anchoring.
तुमच्या महाविद्यालयात वार्षिक पारितोषिक वितरण आहे. त्या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन तुम्ही करणार आहात. त्याची संहिता तयार करा.

- v) Explain कारक system in the Sanskrit language.
संस्कृतमधील कारक विचार स्पष्ट करा.
- vi) Do as directed.
सूचनेप्रमाणे बदल करा.
- अ) आचार्य चाणक्यस्य ग्रन्थः कौटिलीयार्थशास्त्रम् । (आचार्य चाणक्य शब्दः कर्तारूपेण प्रयुज्जध्वम्)
- ब) पुस्तकमानयति सः । (आनयति इत्यस्मिन् स्थाने बहुवचनस्य प्रयोगं कुरुत)
- क) कमले कमला अधिशेते । (वाक्यं शुद्धं कुरुत)
- ड) महादानैर्घ्यानिर्बहुविधवितानैरपि इत्यस्य शब्दस्य सन्धिविग्रहं कुरुत ।
- इ) माधवः पुस्तकपठनं रोचते ।
- vii) Write news of the lecture attended by you.
तुम्ही एक व्याख्यान ऐकले आहे. त्याची बातमी तयार करा.

Q4) Solve any one question :

[10]

खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

- i) Read the following passage and write any five answers in the Sanskrit language.

खालील परिच्छेद वाचून, कोणत्याही पाच प्रश्नांची संस्कृत भाषेत उत्तरे लिहा.

मित्रं प्रीतिरसायनं नयनयोः आनन्दं चेतसः

पात्रं सुखदुःखयोः सह भवेद् मित्रेण तद् दुर्लभम् ।

ये च अन्ये सुहृदः समृद्धिसमये द्रव्याभिलाषाकुला

ते सर्वत्र मिलन्ति तत्त्वनिकषग्रावा तु तेषां विपद् ॥

- अ) नयनयोः प्रीतिरसायनं कः ?
- ब) मित्रस्य तत्त्वनिकषग्रावा का ?
- क) आनन्दं चेतसः कः ?
- ड) किं दुर्लभं वर्तते ?
- इ) सुहृद् शब्दस्य अर्थः कः ?
- फ) अस्य श्लोकस्य आशयः कः ?
- ii) Write a note on writing history in India.
भारतातील लेखन परंपरा ह्यावर टीप लिहा.

[6041]-SODL-346

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC 3-D : कविभासविरचित प्रतिमानतकम आणि क्रीभटकं आणि
क्रीभतृहरीविरचित नीतीशतकं
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

SECTION - A

(कविभासविरचित प्रतिमानतकम आणि क्रीभटकं)

प्र.1) Attempt any 5 from the following.

[5]

खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा.

- i) भरतः रामं किं अन्यत् द्वितीयं वरं प्रार्थिवान्?
- ii) चेटी प्रथमाङ्के सीतां कां प्रियवार्तां श्रावितवती?
- iii) दशरथमहाराजस्य पितामहस्य नामधेयं किम् आसीत्?
- iv) रामः पितृन् तर्पयितुं कस्य अभिलाषा कृतवान्?
- v) रावणेन छद्मेन किं रूपं गृहीतम्?
- vi) इक्ष्वाकुकुले कः नृपतिः प्रियावियोगनिर्वेदात् राज्यभारं परित्यक्तवान्?

प्र.2) Answer any 2 of the following.

[10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

- i) Give the character - sketch of Laksmana.
लक्ष्मणाचे व्यक्तिचित्रण करा.

ii) How Bhāsa has shown the innocence of Kaikayī, explain.

भासाने कैकयीचे अनपराद्धत्व कसे सिद्ध केले आहे, ते विशद करा.

iii) Give the portrayal of the kings from Ikṣvāku dynasty as described by Deva-kulika to Bharata.

देवकुलिकाने भरतास वर्णन केल्यानुसार इक्ष्वाकु कुळातील राजांचे चरित्र-चित्रण करा.

प्र.3) a) Explain with reference to context of any 2 of the following. [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन वाक्यांचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

i) न व्याघ्रं मृगशिशवः प्रधर्षयन्ति।

ii) रामस्य रामसदृशेन पथा प्रयाति।

iii) प्रियं मे। महाराज एव महाराजः आर्यपुत्र एवार्यपुत्रः।

b) Answer any one of the following in detail. [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.

i) Explain Bhāsa as a skilled playwright by showing how has he conceived changes to dramatize the events.

भास हा एक कसबी नाटककार आहे, हे त्याने कथानकात कल्पकतेने नाटकीयता कशी आणली आहे, ते सांगून स्पष्ट करा.

ii) Give the character-sketch of Rama.

रामाचे व्यक्तिचित्रण करा.

SECTION - B

(क्रीभतृहरीविरचित नीतीशतकं)

प्र.1) Attempt any 5 from the following. [5]

खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा.

i) गुरुणां गुरुः किमुच्यते?

ii) न्याय्यात्पथः प्रविचलन्ति पदं न। रिक्तस्थानं पूरयत।

iii) अपण्डितानां विभूषणं किमुच्यते?

- iv) सर्वे गुणोः किमाश्रित्य तिष्ठन्ति ?
- v) के प्रारब्धं कर्म न त्यजन्ति ?
- vi) योगिनामप्यगम्यः धर्मः कः ?

प्र.2) Translate any two into English or Marathi

[10]

कोणत्याही 2 श्लोकांचे इंग्रजी किंवा मराठीमध्ये भाषांतर करा.

- i) स्वायत्तमेकान्तगुणं विधात्रा विनिर्मितं छादनमज्ञतायाः।
विशेषतः सर्वविदां समाजे विभूषणं मौनमपण्डितानाम्॥
- ii) निन्दन्तु नीतिनिपुणा यदि वा स्तुवन्तु लक्ष्मीः समाविशतु गच्छतु वा यथेष्टम्।
अद्यैव वा मरणमस्तु युगान्तरे वा न्यायात्पथः प्रविचलन्ति पदं न धीराः॥
- iii) खल्वाटो दिवसेश्वरस्य किरणैः संतापितो मस्तके
वाञ्छन्देशमनातपं विधिवशात्तालस्य मूलं गतः।
तत्राऽप्यस्य महाफलेन पतता भग्नं सशब्दं शिरः
प्रायो गच्छति यत्र भाग्यरहितस्तत्रैव यान्त्यापदः॥
- iv) आरम्भगुर्वी क्षयिणी क्रमेण लघ्वी पुरा वृद्धिमती च पश्चात्।
दिनस्य पूर्वार्धपरार्धभिन्ना छायेव मैत्री खलसज्जनानाम्॥

प्र.3) Write any two short notes

[20]

कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

- i) Importance of company of noble people
सत्संगतीचे महत्त्व
- ii) An ignorant person
अज्ञानी पुरुष
- iii) Importance of विद्या.
विद्येचे महत्त्व

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4446

[Total No. of Pages : 2

[6041]-SODL-347

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-3 -D : LAGHUSIDDHANTA KAUMUDI AND HISTORY OF
VEDIC LITERATURE

लघुसिद्धान्त कौमुदी आणि वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

Instructions: 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) Solve any ten questions.

[10]

खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

- गुणसंज्ञां लिखत।
- ऋतस्य गोपा इति विशेषणं मुख्यरूपेण कस्याः देवतायाः ?
- ऋग्वेदकालविषये तिलकमहोदयस्य किं मतम् ?
- अथर्ववेदस्य साम्प्रतं कति शाखाः सन्ति ?
- संवृतप्रयत्नः केषां वर्णानां विद्यते ?
- सूत्रस्य लक्षणं किम् ?
- वकारस्य उच्चारणं लिखत।
- छान्दोग्योपनिषद् केन वेदेन सह संलग्ना ?
- वाग्दत्ता इत्यस्य शब्दस्य सन्धिविग्रहं कुरुत तथा सूत्रमपि लिखत।
- प्रथमा विभक्तिः केन अर्थेन भवति ?
- वेदपुरुषस्य मुखं किं वेदाङ्गं विद्यते ?
- नासदीयसुक्तं कस्मिन् वेदे विद्यते ?

प्र.2) Solve any five questions.

[25]

खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

- Write a note on the term सवर्ण.
सवर्ण संज्ञेवर टीप लिहा.
- Explain any two types of विसर्गसंधि with examples.
विसर्गसंधीपैकी कोणत्याही दोन प्रकारांचे सोदाहरण स्पष्टीकरण करा.

P.T.O.

- iii) Explain सूत्रs regarding प्रगृह्य.
प्रगृह्य संज्ञा सांगणारी सूत्रे स्पष्ट करा.
- iv) Explain the सूत्र – अनचि च.
अनचि च हे सूत्र स्पष्ट करा.
- v) Explain the संधि संस्कर्ता with reference to the सूत्र.
संस्कर्ता हा संधि ससूत्र स्पष्ट करा.
- vi) Explain place of articulations and efforts regarding वर्ण.
वर्णांचे स्थान आणि प्रयत्न स्पष्ट करा.
- vii) Explain वृद्धिसंधि with examples.
वृद्धिसंधि सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.3) Solve any five questions.

[25]

खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

- i) Write an essay on the structure of the ऋग्वेद.
ऋग्वेदाची रचना यावर निबंध लिहा.
- ii) Write an essay on महाकवि: भासः in the Sanskrit language.
महाकवि: भासः विषयावर संस्कृत भाषेत निबंध लिहा.
- iii) Write a note on निरुक्त वेदांग.
निरुक्त वेदांगावर टीप लिहा.
- iv) Write an essay on सामवेद.
सामवेदावर निबंध लिहा.
- v) Write special features on the Vedic Language.
वैदिक भाषेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- vi) Write a note on आरण्यक.
आरण्यकांवर टीप लिहा.
- vii) Explain different names of the अथर्ववेद.
अथर्ववेदाची विविध नावे स्पष्ट करा.

प्र.4) Solve any one question.

[10]

खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

- i) Discuss topics in the ऋग्वेद.
ऋग्वेदात आलेल्या विषयांची चर्चा करा.
- ii) Write an essay on कारक विचार.
कारक विचारावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4447

[Total No. of Pages : 3

[6041]-SODL-348

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE4 - D : अन्नंभट्ट विरचितः तर्कसंग्रहः आणि सदानन्द यतिकृतः वेदान्तसारः
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :**
- 1) All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) Attempt any 10 from the following.

[10]

खालीलपैकी कोणतेही 10 प्रश्न सोडवा.

- i) पृथिव्याः विषयः कः ?
- ii) जले कः रसः स्वीकृतः ?
- iii) स्मृतिलक्षणं लिखत।
- iv) पञ्चावयवाः के ?
- v) वाक्यार्थज्ञाने हेतवः के भवन्ति ?
- vi) उत्क्षेपणस्य लक्षणं लिखत।
- vii) वेदान्ते वस्तु किमुच्यते।
- viii) अनुबन्धचतुष्टयं किम् ?
- ix) नित्यकर्माणि कानि ?
- x) श्रद्धालक्षणं लिखत।
- xi) सूक्ष्मशरीरं कति अवयवात्मकं भवति ?
- xii) गंगायां घोषः इत्यत्र का लक्षणा स्वीक्रियते ?

P.T.O.

कोणत्याही पाच उताऱ्यांचे इंग्रजी किंवा मराठीमध्ये भाषांतर करा.

- i) अधिकारी तु विधिवदधीतवेदवेदाङ्गत्वेनापाततोऽधिगताखिलवेदार्थोऽस्मिन् जन्मनि
जन्मान्तरे वा काम्यनिषिद्धवर्जनपुरः सरं नित्यनैमित्तिकप्रायश्चित्तोपासनानुष्ठानेन
निर्गतनिखिलकल्मषतया नितान्तनिर्मलस्वान्तः साधनचतुष्टयसम्पन्नः प्रमाता।
- ii) अतिप्राकृतस्तु 'आत्मा वै जायते पुत्रः' इत्यादिश्रुतेः स्वस्मिन्निव पुत्रेऽपि प्रेमदर्शनात्पुत्रे पुष्टे
नष्टे चाहमेव पुष्टो नष्टश्चेत्याद्यनुभवाच्च पुत्र आत्मेति वदति। चार्वाकस्तु 'स वा एष
पुरुषोऽन्नरसमयः' इत्यादिश्रुतेः प्रदीप्तगृहात्स्वपुत्रं परित्वज्यापि स्वस्य
निर्गमदर्शनात्स्थूलोऽहं कृशोऽहमित्याद्यनुभवाच्च स्थूलशरीरमात्मेति वदति।
- iii) जडपदार्थाकाराकारितचित्तवृत्तेर्विशेषोऽस्ति। यथा दीपप्रभामण्डलमन्धकारगतं
घटपटादिकं विषयीकृत्य तद्गतान्धकारनिरसनपुरः सरं स्वप्नभया तदपि भासयतीति। तथाहि
- अयं घट इति घटाकाराकारितचित्तवृत्तिरज्ञातं घटं विषयीकृत्य तद्गताज्ञाननिरसनपुरः सरं
स्वगतचिदाभासेन जडं घटमपि भासयति।
- iv) एवमस्याङ्गिनो निर्विकल्पकस्य लयविक्षेपकषायरसास्वादलक्षणाश्चत्वारो विघ्नाः सम्भवन्ति।
लयस्तावदखण्डवस्त्वनवलम्बनेन चित्तवृत्तेर्निद्रा। अखण्डवस्त्वनवलम्बनेन
चित्तवृत्तेरन्यावलम्बनं विक्षेपः। लयविक्षेपाभावेऽपि चित्तवृत्तेः रागादिवासनया
स्तब्धीभावादखण्डवस्त्वनवलम्बनं कषायः। अखण्डवस्त्वनवलम्बनेनापि चित्तवृत्तेः
सविकल्पकानन्दास्वादनं रसास्वादः।
- v) तत्र गन्धवती पृथिवी। सा द्विविधानित्याऽनित्या च। नित्याः परमाणुरूपाः। अनित्याः
कार्यरूपाः। पुनस्त्रिविधा शरीरेन्द्रियविषयभेदात्। शरीरमस्मदादीनाम्। इन्द्रियं
गन्धग्राहकं घ्राणम्। तच्च नासाग्रवर्ति। विषयो मृत्पाषाणादिः॥
- vi) परापरव्यवहारासाधारणकारणे परत्वापरत्वे। पृथिव्यादिचतुष्टय मनोवृत्तिनी। ते द्विविधे
दिकृते कालकृते च। दूरस्थे दिकृतं परत्वम्। समीपस्थे दिकृतमपरत्वम्। ज्येष्ठे कालकृतं
परत्वम्। कनिष्ठे कालकृतमपरत्वम्॥
- vii) अनुमितिकरणमनुमानम्। परामर्शजन्यं ज्ञानमनुमितिः। व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताज्ञानम्।
यथा वह्निव्याप्यधूमवानयं पर्वत इति ज्ञानं परामर्शः। तज्जन्यं पर्वतो वह्निमानिति
ज्ञानमनुमितिः। यत्र यत्र धूमस्तत्र तत्राग्निरिति साहचर्यनियमो व्याप्तिः।

प्र.3) Write notes on any 5

[25]

कोणत्याही पाच टीपा लिहा.

- i) शीतस्पर्शवत्यः आपः
- ii) त्रिविधं कारणं
- iii) सन्निकर्षः
- iv) अयथार्थानुभवः
- v) वेदान्तस्य अनुबन्धचतुष्टयः
- vi) समष्टिव्यष्टिविचारः
- vii) भागत्यागलक्षणा

प्र.4) Explain the “अनुमान प्रमाण” (Inference) as per the Tarkasangraha.

[10]

तर्कसंग्रहानुसार अनुमानप्रमाणाचे विवेचन करा.

OR/ किंवा

Explain the origin of gross world according to Vedantasara.

वेदान्तसारानुसार स्थूलप्रपंचाची उत्पत्ती स्पष्ट करा.

